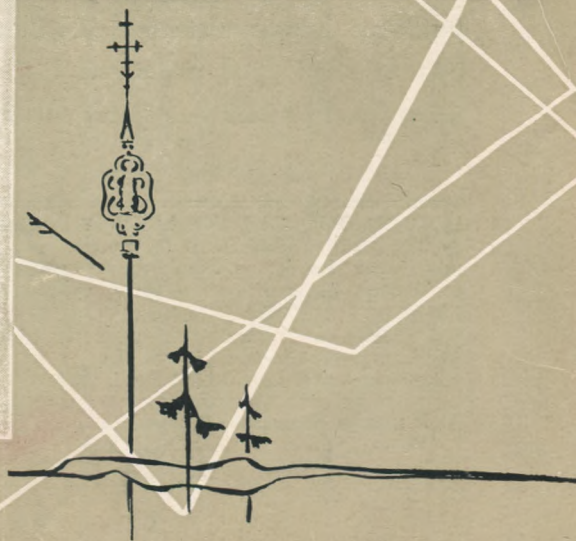

Laiskai **LIETUVIAMS**

1954 LAPKRITYS (NOV.) VOL. V, NO. 10

T U R I N Y S

NUKRITĘ LAPAI — Redaktorius	289
RELIGINĖ VERTYBĖ — ŠVENTUMAS — Dr. J. Mačernis	290
PIRMOSIOS LIETUVIŠKOS KNYGOS DIDŽ. LIETUVOJE — Z. Ivinskis	290
KŪNAS IR DVASIA ŠEIMOJE — Kunigas Jonas	301
MAŽASIS VAGILIUS — Alg. Suomis	304
SŪNUS PALAIDŪNAS (eil.) — Sonė Tomarienė	306
IŠ MERGAITĖS DIENORAŠČIO — Rūta	307
MANDAGUMO TAISYKLĖS PRIE STALO — J. Venckus, S. J.	311
LAIMĖ — Raganėlė	314
FAKTAI IR IDĖJOS — Br. Markaitis, S. J.	315
IŠ FILMŲ PASAULIO — Br. Markaitis, S. J.	318

Viršelyje: Ruduo.

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAS

Jau yra pats laikas atnaujinti prenumeratą. Kaip tik geriausia ją atnaujinti šiuo laiku, prieš Kalėdas. Kai kurie vis delsia, neprisirengia, o paskui yra nepatenkinti, kai yra sustabdomas laikraščio siuntinėjimas. Būtų gera paraginti ir kitus užsisakyti "Laiškus Lietuviams". Ateinančiais metais bus nagrinėjamos labai naudingos ir įdomios problemos kiekvienam lietuviui. Gavę adresą, siunčiame vieną numerį nemokamai susipažinti.

LETTERS TO LITHUANIANS. Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Illinois. Yearly subscription two dollars. Single copy 20 cents. Entered as second class matter at the Post Office at Chicago, Ill. Additional office of mailing in Putnam, Conn.

LAIŠKAI LIETUVIAMS leidžiami Tėvų Jėzuitų kas mėnesį, išskyrus liepos-rugpiučio dvimėnesinį. Redaguoja T. Juozas Vaišnys, S. J. Administratorius Petras Kleinotas, S. J. Redakcijos ir Administracijos adresas: 5541 S. Paulina St., Chicago 36, Ill. Telefonas: HEmlock 4-1677. Metinės prenumeratos kaina du doleriai. Atskiras numeris 20 centų.

N. P. Seserų Spaustuvė, Putnam, Conn.

Viršelis J. Pilipausko, vinjetės V. Vijeikio

1954 M. LAPKRIČIO (NOV.) MĖN.

VOL. V, NO. 10

NUKRITĘ LAPAI

Kai lapkričio vėjas apnuogina medžių šakas ir sklaido pakelėse sudžiūvusius lapus, kai mėlyną dangų apgaubia pilki debesys ir vis rečiau leidžia prasiskverbti saulės spinduliui, visa gamta lyg surimtėja, susimąsto... Susimąsto ir žmogus. Nėra pavasario pumpurų, nė vasaros žiedų. Medžių šakose paukščių lizdai riogso, vėjo pešiojami, be jokios gyvybės. Parke dunkso vienišas, dulkėmis apneštas suoliukas, niekas ant jo neatsisėda... Nėra džiaugsmo, nėra gyvybės, atrodo, kad nė meilei vietos nebebūtų. Liūdna žmogui. Pro jo ausis švilpia vėjas laidotuvių maršo akordais ir neša mintis į kapines, kur tiek daug žmonių nukeliavo, kur kada nors keliaus ir jis. Taip, tikrai keliaus — nori, ar nenori. Argi pilnas būtų žmogaus gyvenimas be rudens?

Nukrinta medžių lapai, kad ataugtų gražesni. Užgęsta žmogaus gyvenimas, kad prašvistų laimingesnis. Ar galėtume džiaugtis pavasariu, jei nebūtų rudens? Ar triumfuotų prisikėlimas, jei iš gyvenimo būtų išvyta mirtis? Gimusi gyvybė baigiasi mirtimi, bet iš mirties gimsta nemiršanti gyvybė. Ateities nematančiam trumparegiui ruduo labai liūdnas, bet kas laukia pavasario — tas ir plikuose stagaruose jau mato pumpurus ir žiedus. Kam šis gyvenimas yra tikslas, tam mirtis — didžiausia katastrofa, bet jei kuris čia tik keliauja — tas gimsta mirtyje.

Rimta rudens nuotaika priverčia ne vieną susimąstyti. Nukritę medžių lapai daugeliui nukloja kelią į kapus, kur guli nuo gyvenimo medžio nukritę lapai — mūsų mirusieji. Žvarbus rudens vėjas plačiai atidaro kapinių vartus, ir susirenka ten gyvieji tarp mirusiųjų. Apsiniaukęs lapkričio dangus priverčia uždegti žvakutes, kad šviesiau atrodytų mūsų mylimųjų kapai. O tiems, kurių tik relikvijos čia guli, dar daugiau šviesos suteikia žvakutės mūsų širdyse. Tos žvakutės, kurios dega Amžinąja Šviesa. Tai yra tos Šviesos atspindžiai — iš jos išeina ir į ją grįžta.

Ne, lapkritys neliūdnas, gal tik iš paviršiaus jis atrodo toks. Ruduo meilės neužgniaužia, bet padeda nusileisti į jos gilesnes gelmes. Ruduo nėra džiaugsmo priešas, jis padeda pagrindą ne paviršutiniškam, bet pastoviam džiaugsmui. Kai žmogus neisigilina į daiktų esmę, daug kas jam juoką sukelia, bet, kai giliau pagalvoja, tie patys dalykai neretai jam ašaras išspaudžia. Tik ašaroms nuplautas džiaugsmas yra skaidrus, tik skausme gimusi meilė yra pastovi. Tad, išmokus klausytis, ką nukritę lapai kalba, žmogaus gyvenimui duodama prasmė, rudens filosofija rimtai atsako į sunkiausius gyvenimo klausimus.

Redaktorius

RELIGINĖ VERTYBĖ - ŠVENTUMAS

Tvėrėjas aprūpino kiekvieną gyvį visa tuo, kas jam reikalinga. Būtų labai keista, kad, sutverdamas žmogiškąją sielą, skirtą gyventi vertybių pasaulyje, nebūtų jai suteikęs lengvo priėjimo prie to pasaulio ir ypač priėjimo prie Jo paties, visų vertybių šaltinio. Ir tikrai, žmogiškoji siela iš prigimties yra palinkusi į religinių vertybių pasaulį, kaip tai matome iš gilaus religingumo laukinių arba ir civilizuotų tautų, dar neužkrėstų moderniojo materializmo. Ir tarp europiečių pasitaiko mažų vaikų, kurių gilus religingumas yra tiesiog nuostabus. Tad Šv. Raštas visai teisingai sako, jog tik kvailys savo širdyje gali sakyti, kad nėra Dievo.

Kas mus veda prie Dievo? Kai kurie manė, kad tik teoretiškas, abstraktus galvojimas tegali mus nuvesti prie Dievo. Kad ši pažiūra yra visiškai klaidinga, tai mums parodo pats Išganytojas, sakydamas, jog vaikų yra dangaus karalystė. Tai jau mato ir kai kurie filosofai, pvz., Ismael Quiles, S. J., savo knygoje "Heidegger" rašo: "Žinome, kad Dievas yra pasaulyje ir mumyse pačiuose. Tad kodėl koku nors būdu neturėtume pastebėti šito Dievo esimo? Man atrodo, kad Dievas kalba mums ne tik per savo tvarinius, bet Jis pats mums pasireiškia juose ir mūsų sąmonėje be būtino samprotavimo. Aišku, kad šita intuicija arba dievybės patirtis neduoda mums pakankamai apibrėžtos Dievo idėjos, todėl mums dar reikalinga racionalių įrodymų pagalba, kad aiškiai nustatytume Dievo esmines savybes ir išryškintume žmogaus santykius su Juo. Šitie du pažinimo keliai turi eiti lygiagrečiai: tiesioginis kontaktas,

nors ir neryškus, suteikia realios prezencijos jausmą, o logiškas samprotavimas duoda galimybės giliau išvelgti į objekto prigimtį."

Kaip žinome, žmogaus siela greičiausiai pagauna kontrastus. Vienas kontrastas tartum pažadina sielą atsikreipti į kitą. Taip, pastebėdamas skriaudą, nelaisvę, neapykantą, žmogus pagauna teisingumo, laisvės, meilės dorines vertybes. Panašiai, ryškiai pajusdamas šio gamtinio pasaulio tikrovę žmogus pagauna ir antgamtinio pasaulio tikrovę. Religinių vertybių pagavimą nuodugniai tyrinėjo teologas ir filosofas Rudolf Otto, kurs laikraštyje "Religionspsychologie" paduoda šitoki pavyzdį:

"Dvylikos metų berniukas lauke vienas renka varpas. Graži vasaros diena, ir virš auksuotų laukų, kuriuos toli nuo aukštumos apima jo žvilgsnis, didingai ir tyliai pakibusi dangaus mėlynė. Iš tolo retkarčiais pasigirsta piovejų šūkavimai ar botagų pliaukštelėjimai. Ir beveik nežemiškai dusliai ateina nuo tolumo bažnyčios bokšto valandas mušančio laikrodžio dūžiai. Vaiko siela tarsi išsiplėčia, tarsi viduje kažko ilgisi. Šis pradžioje lėtas sielos užgavimas darosi vis stipresnis, ji prisipildo tartum kokių ošiančių akordų. Vaikas jaučia kažkokį milžinišką vyksmą, kuriam nežino vardo. Tai, kas jį dabar paliečia, nepanašu į tai, ką jis iki šiol buvo girdėjęs apie Dievą. Šios didybės pergyvenimo jis negali surišti su Dievu, kurį pažįsta iš Šventosios Istorijos. Ir štai ši neapsakoma, neišreiškiama esybė nusileidžia ant jo su kažkokia triuškinančia galybe. Baisiai išsigandęs, jis pasigriebia maišiuką su varpomis ir bėga.

kiek tik gali, kaimo kryptimi, kad pasislėptų nuo to didingai baisaus, kurs jį apgaubia. Parbėgęs namo, sėdi jis susimąstęs prie užrakintų durų ir beveik gėdinasi savo bailumo, bet jį ištikusio nuostabaus pergyvenimo negali suprasti. Jį palietusioji Jėga ne tik baugina, bet ir vilioja."

Papasakojęs šį atsitikimą, autorius pastebi: "Šitas pergyvenimas man yra tuo įdomus, kad jame beveik eksperimentišku tikslumu pasireiškia tie pergyvenimo momentai, kuriuos aš pats patyriau, begvildendamas tai, ką mes vadiname Dievybe. Jis įdomus ir tuo, kad čia matome atsitikimą, kurį aš aprašiau knygoje "Das Heilige", p. 145, būtent, grynai iracionalų religinį pergyvenimą, kur pajustasis dalykas nepriskiriamas jokiai įprastinei kategorijai, kur objektas mus paliečia, kaip kažkas nuostabu, be jokių sąvokų tarpininkavimo. Toliau yra įdomus pergyvenimo spontaniškumas, nes jis visai nesurištas su mokykloje gautuoju religiniu pažinimu."

Daiktai ir situacijos yra permatomi arba transparentiški mintims, grožiui ir biauрумui, žmogaus veiksmas yra transparentiški gėriui ir blogiui. N. Hartmann savo veikale "Das Geistige Sein" svarsto, koks stebėtinas dalykas yra knyga: tos knygos juodos dėmelės yra transparentiškos visam spalvų, formų ir garsų pasauliui, pasauliui minčių, grožio ir gėrio pasauliui. Pagaliau ir mūsų kūnas yra perregimas išoriniam pasauliui pajusti. Mes juk nematome šviesos spindulių ar oro virpėjimų, o taip pat nė smegenų virpėjimų. Visų tų artimų dalykų mes nepastebime, visi jie mums yra permatomi, kaip stiklas. Visi tie dalykai yra tik tramplynas, tik pasispyrimo lenta šuoliui į išorinio pasaulio pažinimą. Visur

čia mes peršokame per tai, kas prie mūsų arčiau, kad pagautume tai, kas yra už jų toliau. Tad visas medžiaginis pasaulis yra tarsi ta knyga, kuri yra transparentiška visam kitam pasauliui, esančiam už jo.

Kad tikrai taip yra, tai parodo visos žmonijos patyrimas. Panašių pergyvenimų, kaip to aprašyto berniuko, randame visur pasaulyje. Ar surasime žmogų, į kurio sielą bent kartą gyvenime tas antgamtinis pasaulis nebūtų klabenęs ir prašęs įsileisti, ar audrai siaučiant, ar jūros platybėse, ar kalnų viršūnėse, ar žiūrint į žvaigždėtąjį dangaus platybę? Įvairiomis progomis žmogus pajunta esimą Galybės, prieš kurią jis yra niekas, jis pergyvena tvarinio jausmą, pajunta savo menkumą ir šiurpulingą tos Galybės didingumą. Įvairiausios priežastys gali padėti šią antgamtinę Galybę pajusti. Kartą, gražią vasaros dieną, buvau aukštai Alpių kalnuose didelėje lygumoje. Iš vienos pusės kilo į dangų kalno masyvas. Kur stovėjau, nebuvo nė mažiausio pavojaus nukristi. Drauge buvo ir daugiau linksmy žmonių, tad nebuvo galima rasti jokios baimės priežasties. Ir vis dėlto, pažvelgęs į tą masyvą, jaučiau, kad čia yra kažkas baisaus, didingo, antgamtinio. Tas jausmas buvo labai ryškus ir truko ilgesnį laiką. Jis buvo visai skirtingas nuo visa to, ką aš pergyvenau santykiuose su medžiagine buitimi. Aš stovėjau prieš kitokią galybę, kuri kitaip ir veikė į mane.

Šis pergyvenimas man padėjo suprasti, kaip laukinės tautos ima garbinti ir laikyti šventais tuos daiktus, kurie pripuolamai patarnavo jiems, kaip tramplynas šitai visai skirtingai galybei pajusti. Man tapo dabar suprantami tie jų šventi kalnai, šventi miškai, šventos upės, šventi medžiai

ir net šventi gyvuliai. Ypač lengvai atsiveria žmogiškoji siela antgamtiniam pasauliui pagauti, kai susiduria su giliai religingu žmogumi. Toks žmogus, atverias priėjimą prie šventumo pasaulio, pats yra imamas skaityti šventu. Šventos yra net jo atskiros dalys ir jo paveikslai. Taip mes prieiname prie relikvijų ir paveikslų garbinimo. Taip stabmeldžiai priėjo prie stabų gaminimo ir garbinimo. Pirmieji laukinių tautų lankytojai manė, kad visas tų tautų religingumas ir yra tik paviršutiniškas stabų garbinimas. Bet kai misijonieriai giliau įžvelgė į tų laukinių sielą, pamatė, kad joje esama taip gilaus religingumo, kurio neturi net daugelis nukrikščionėjusių civilizuotų tautų žmonių.

Apie šios antgamtinės Galybės suvokimą R. Otto taip rašo: "Ši Galybė yra paslaptis, kurios nusigąstama — *mysterium tremendum*. Bet šita paslaptingoji galybė nėra tik bauginanti, kurios reikia bijoti, drauge ji yra ir patraukli. Ji galingai traukia į save, ji yra verta meilės. Šitie du skirtingi sielos reagavimai, skirtingi jausmai, vyksta ne vienas paskui kitą, bet abudu drauge. Šitas dvejojimas antgamtinės Galybės pajutimo pergyvenimas, šita kontrastų harmonija yra nuostabiausioji religijos apraiška.

Tą priklausomumą ir meilę neblogiau už mus moka išreikšti ir laukinės tautos. Štai maldų pavyzdžiai, kuriomis indėnai, hotentotai, bušmenai kreipiasi į šią Galybę: "Tu, didysis Dieve, tenai aukštai! O, Viešpatie, aukštybėse! Tėve mūsų, esąs virš mūsų galvų! O tu, Dieve, aukščiausiam danguje, juk tu esi mūsų tėvas, ar mes nesame tavo vaikai?" (Paimta iš "Mensch und Gottheit in den Religionen", Bern, 1942).

Kaip ne visi žmonės vienodai sugeba suvokti grožį, ir kaip esama ypatingai tam gabių — menininkų, taip lygiai ne visi vienodai jautrūs suvokti antgamtiniam pasauliui, ir yra ypatingai tam gabių žmonių, vadintų mistikais ir šventaisiais. Dauguma tų mistikų ir šventųjų gerokai nusimanė apie religijos dalykus, tačiau jie visi sutartinai sako, kad žinojimas religijos nėra iš tolo negali prilygti tiesioginiam religinių vertybių atjautimui. Jie vadina sielos naktimi tą stovį, kai nebejunta tiesioginio kontakto su Dievybe. Prancūzų filosofas Bergsonas sako, kad "iš mokslo, kaip tokio, vargu kils karštas užsidegimas, sielos nušvitimas ir įtikėjimas". Toliau jis priduria, kad dauguma žmonių jaučia daugiau ar mažiau aiškų sąlytį su Dievybe. Kalbėdamas apie tuos, kurie tokių sąlyčių su Dievybe nepergyvena, Bergsonas sako, kad esama ir tokių žmonių, kuriems muzika yra tik triukšmas ir kurie apie muzikus atsiliepia taip nepalankiai, kaip bedieviai apie religingus žmones. Bet dėl to jų aklumo muzikai muzikos reikšmė nėra niek nesumažėjo. Lygiai nesumažės religijos reikšmė dėl to, kad esama atbuktosios sielos žmonių.

Tikrovė nėra vienalytė, ir prie įvairių jos sričių gali būti specifinių priėjimų. Vieni žmonės iš prigimties yra geriau išsivystę priimti vieną tikrovės sritį, kiti—kitą. Jeigu kas nors vienoje srityje daugiau pasižymi, tai, dėl žmogaus prigimties ribotumo, kitoje srityje jis bus paprastai silpnesnis. Didžiais mes laikome ir gilius mintytojus, ir žymius menininkus, ir heroiško pasiaukojimo didvyrius, ir pagaliau šventuosius.

Galėtų kilti įdomus klausimas, kodėl moterys paprastai aukščiau iškyla religinių vertybių srityje. Tam

Vilniaus katedra.

yra įvairių priežasčių. Viena iš priežasčių yra ta, kad moters siela yra daugiau panaši į vaiko sielą. Vaiko sieloje kartais pasireiškia nuostabių psichinių savybių, kurios vėliau nepalankių sąlygų yra nustelbiamos ir paslepiamos. Vaiko siela yra labai atvira pajusti antgamtinį pasaulį. Kam yra nežinomas vaiko religingumas, jo maldų nuoširdumas?

Moteris visą gyvenimą pasilieka arti vaiko. Ji turi vaiką suprasti, jį atjausti, todėl turi turėti ir vaikiškų sielos ypatybių. Gerai sutvarkyto gyvenimo sąlygos jai turėtų leisti pasilikti toje vaikiškoje skaidrioje aplinkoje, nevarginamai kieto darbo ir rūpesčių pragyvenimu, nenuodijant savęs įvairiais narkotikais.

Tai viena medalio pusė. Pažvelkime į antrąją. Kada vyras tampa dažniausiai religingas? Tada, kai jį koks vargas prispaudžia, kai sunki liga ar senatvė parodo visą tikrovės kietumą ir žemiškų dalykų nepasto-

vumą bei tuštybę. Nors tai ir keistai gali atrodyti, bet yra tiesa, kad vyras ne tiek tikrovėje, kiek svajonėse gyvena, ne tiek jį gamta veikia, kiek jis stengiasi gamtą paveikti ir ją pagal savo norą formuoti. Bet kai tikrovės letena jį sunkiai prispaudžia, ypač kai mirtis ateina, tada ir kiekiausiaim bei aklausiaim bedieviui atsiveria akys į dar kietesnę tikrovę. O moteris gyvenime prie tos tikrovės yra daug arčiau, nes turi daugiau kentėti, gimdydama ir augindama vaikus. Ne vyras yra realesnis su savo aklumu religijai, bet daug realesnė yra moteris, nes ji pilniau gyvena tikrovėje. Ne su panieka vyrams reikia žiūrėti į gyvą moters religingumą, bet su pavydu, nes vyro kelias į religiją, jeigu paremtas tik galvoju, yra per daug pilkas.

Taip, tas kelias yra pilkas, kietas ir sunkus, bet jis yra vyrų kelias. Vyras savo prakaitu ne tik kasdieninę duoną turi uždirbti, bet ir prie Aukš-

čiausios Būtybės prasimušti, kuri vyrui ne tiek atrodo Galybė ir Meilė, kiek Protas ir Išmintis. Daug minties darbo vyrui kainavo, kol jis išiskverbė į gamtos paslaptis ir jas pakinkė savo tarnybai. Besirausdamas po gamtą, vyras įsitikino, kad čia yra ne aklas chaosas, bet daugiau negu plieniniais dėsniais valdomas mechanizmas, Didžiojo Mechaniko darbas. Susidurdamas su įkūnyta išmintimi, vyras pajunta Aukščiausios Išminties esimą.

Pasitaiko keistų žmonių, keistų teologų, kurie taip samprotauja: "Žmogus dar daug ko nesupranta, tad yra reikalinga religija". Tad peršasi išvada, kad jeigu žmogus daugiau žinotų, tai religija nebūtų reikalinga. Tikrumoje yra kaip tik priešingai: juo daugiau žinosi, juo labiau pajusi, kas yra protas, ir juo aiškiau pamatysi, kad esama Aukščiausio Proto. Vyras negali paneigti savo proto, bet negali paneigti nė proto, įrašyto gamtoje. Vyras negali nematyti ir Aukščiausio Proto, kurio tik atspindys yra visa kita tikrovė. Jeigu jis tą Protą paneigtų, turėtų atsisakyti ir savo proto, turėtų save laikyti bepročiu.

Dauguma vyrų ne tiek neigia tą Protą, kiek jį ignoruoja, nekreipia į Jį dėmesio, nemato reikalo su Juo daugiau skaitytis. Tikrai yra storžievis ir neišauklėtas žmogus, jeigu jis nemato reikalo bent sekmadienį nueiti į bažnyčią ir padėkoti Jam už viską, ką iš Jo yra gavęs: už savo sveikatą, protą, už visą savo buitį. Kai aš pirmą kartą klausiausi radijo, labai nuoširdžiai meldžiausi, dėkodamas Dievui, kad Jis sutvėrė tokią didžią žmogaus sielą, nes žinojau, kokią ilgą ir sunkų minties kelią reikėjo nueiti, kol buvo pagamintas radijas. Prie Dievo žmogų turėtų vesti

kiekvienas mokslas: tiek gamta, tiek matematika, tiek astronomija. Už viską Jam turėtume dėkoti.

Kol žmogus nesikreipia į Dievą su padėkos žodžiais, tol jis yra sunykęs, neišauklėtas, nedėkingas storžievis. Kaip sena pana savo veido raukšles stengiasi paslėpti po storu pudros sluogsniu, taip tokie žmonės stengiasi užrėkti savo sielos tuštybę garsiais ir skambiais žodžiais, vadindamiesi "pažangiaisiais", "laisvamaniais", "moderniaisiais". Tokia autosugesti-ja gali šiek tiek pagelbėti iki mirties patalo, bet tada ir jie pamato šios apgaulės neišmintingumą. Tik, deja, jau tada dažniausiai būna per vėlu: gyvenimas praleistas be jokios prasmės.

Šiais laikais yra daug religingumo priešų. Kiekvienas supranta, kad religingumas negali bujoti smuklės atmosferoje. Dabar ta smuklės atmosfera visokiais būdais skverbiasi į mūsų šeimas. Radijo ir televizija atneša į mūsų butus dviprasmius juokus, baurias kalbas, tarsi girtuoklių šūkavimus ir barnius. Garsiakalbiai kurtina žmones, teršia sielas, gadina estetinį skonį, verčia mus laukiniais. Kinematografinės propagandos paveikslai nuodija vaikų sielas, dar jiems neįėjus į kino salę. Ir kiek nelaimingų didmiesčių vaikų turi augti triukšmingose gatvėse, kino "idealų" sugadintų kolegų tarpe. Jie beveik negauna pajusti laisvosios Dievo gamtos, pasigėrėti jos grožiu, pakvėpuoti grynu laukų, miškų ar kalnų oru. Aišku, kad tokios gyvenimo aplinkybės nėra palankios religinėms vertybėms pajusti. O prie to ir raumenų kultas sporto pavidale nuvilioja daugelį šventadieniais nuo bažnyčios į stadioną.

Apie šiuos mūsų dienų moralinius ir religinius nuodus Erich Fromm

taip rašo: "Be pertraukos esame išstatyti pažiūroms ir idėjoms, kurias iš visų pusių tarsi plaktuku mums kala filmai, laikraščiai, radijas, tušti plepalai. Turime radijo priimtuvus, kurie galėtų kiekvienam atnešti geriausios muzikos ir literatūros. Bet iš tikrųjų tai, ką girdime, daugiausia yra tik šlamštas pigios propagandos ir skelbimų formoje, gero skonio ir inteligencijos pažeidimas. Jeigu tyčia būtume ieškoję, nebūtume suradę geresnių priemonių nepasilikti tuo, kas esame. Pažvelgti pačiam į save, pasiklausti, kas mumyse vyksta, yra retas dalykas mūsų laikais. Žmogus nenori būti akis į akį pats su savimi. Mus apsėdo lyg tam tikra liga, kuri mus baugina, kad nepasiliktume patys su savimi. Pasirenkame kad ir kvailiausią ir žalingiausią kompaniją, griebiamės beverčių ir beprasmių darbų, kad tik mūsų dėmesys nenukryptų į mus pačius. Gal todėl, kad jaučiame, jog ši paties savęs kompanija būtų labai nemaloni?"

Tėvai, ir ypač motinos, turi pažadinti žvilgsnį į šventumo sritį. Aukštosios vertybės (estetinė, etinė, religinė) nėra perteikiamos žodžiais: vaikas jas supranta, kai pamato kitų realizuojamas. Išmokimas atmintinai katekizmo dar nepadarys religingu. Štai vaikas, kurs iki 7-10 metų auga radijo, televizijos ir kino atmosferoje. Katekizmo kursuose per kelias savaites jis išmoks keletą maldelių, kelias tikėjimo formules. Ir jis jau skaitomas pasiruošęs priimti Komuniją. Vaiko dėmesys yra nukreiptas tik į papuošalus ir į dovanas, kurias gaus ta proga. Kai ateina ta svarbioji pirmosios Komunijos diena, mergaitė virsta lėle, apvilкта drabužiu, su kuriuo ji nežino nei kaip eiti, nei kaip atsiklaupiti. Jos mintys klypsta ne į Išganytoją, kurį ji turi priimti,

bet į savo gražią, nors labai nepatogią suknelę, kurią ji turi saugoti, kad nesuteptų.

Paskui pasivaikščiojimai ir vizitai su tuo nepatogiu apdaru užmuš ir paskutinį religingumo pėdsaką, kuris gal buvo joje pabudęs. Ir kai praeina šios "vaiko parodos" dienos, jis greit užmiršta atmintinai išmokus žodžius. Berniukas virsta gatvės vaiku, kurs savo "idealų" ieško filmuose. Jis bėginėja su revolveriu, kad užpuldintų kitus vaikus, kaip jis yra matęs filmuose. Greitai jis turės pradėti dirbti arba eiti į tokią mokyklą, kur nieko negirdės apie religiją. Niekas nepasirūpins šiems jaunuoliams surasti tinkamas vietas ir aplinkybes, kur jie galėtų rasti žmogui reikalingą poilsį ir drauge galėtų vystytis intelektualiskai, morališkai, estetiškai ir religiškai. Ir tik tada, kai ateis vedybų diena, jis atsimins, kad esama bažnyčios, kur gaunamas Moterystės sakramentas. Ir po šios dienos iki mirties jis gal vėl daugiau nebežengs į bažnyčią.

Daugeliui žmonių bažnyčia atrodo be prasmės, tarsi mirusi. Dėl tokios žmonių pažiūros dalinai mes patys, katalikai, esame kalti. Malda yra religingumo išraiška. Pagal žmogaus meldimosi būdą galima spręsti apie jo religingumą. Pažinojau kunigą, kurs Mišias atlaikydavo per 10 minučių. Vyskupui pasakiau, kad šitas kunigas neturi tikėjimo, jog jis nėra religingas. Ir iš tikro, vos rusų komunistai peržengė mūsų tėvynės ribas, tas kunigas tuoj išmainė sutaną į artisto apdarą. Ir labai gaila, kad tai nėra vienintelė išimtis.

Kartais iš bažnyčios turėdavau išeiti, kai pradėdavo kalbėti rožančių, nes negalėjau pakęsti tokio maldos profanavimo: vietoje maldos, vietoje minties kėlimo į Dievą, mačiau tik

lūpų raumenų treniravimą ir mankštinimą, kad jos kuo greičiausiai judėtų. Pasitaiko kunigų, kurie vis yra nepatenkinti per maža savo parapijiečių pažanga lūpų treniravime. Negalėdami sulaukti, kol parapijiečiai pabaigs vieną Sveikamariją, jie

jau pradeda kitą. Aišku, kad tokios maldos užmuša religingumą.

Jeigu mes patys žudome liaudies religingumą, pasinerdami į moderniojo gyvenimo tempą ir jo tuštumą, negalime stebėtis, kad pasaulis virsta pagonišku. *Dr. J. Mačernis*

PIRMOSIOS LIETUVIŠKOS KNYGOS DIDŽIOJOJE LIETUVOJE

(*Tęsinys*)

Jėzuitų spaustuvės reikalingumas

Radvilinėje spaustuvėje kaip tik buvo spausdinama lietuviška Postilė ir lietuviškas "Kateizmas su maldomis", kai atėjo generolo Akvavivos parėdymas. Jis numatė dvi galimybes: arba spaustuvę reikia perleisti kokiam krikščioniui, arba surasti kur nors spausdinimui lėšų ir knygas dalinti nemokamai. Buvo pagriežtintas nuostatas, kad jėzuitai negali užsiimti prekyba.

Jėzuitų provincijolas nematė galimybių įvykdyti vieną ar kitą savo generolo pasiūlymą, todėl nutarė spaustuvę tuoj uždaryti. Lietuviškų knygų spausdinimo darbas sustojo. Bet kadangi provincijolas ir jo patarėjai, generolo dekretą gavus, nebuvo vienos nuomonės, tai buvo sutarta, kad kiekvienas patarėjas atskirai pareikš Romai savo nuomonę. Tuoj pradėjo eiti į Romą provincijolo patarėjų laišakai: Branto, Broko, Smigleckio ir Bartšo. Visokiais būdais jie stengėsi įrodinėti spaustuvės reikalingumą Vilniuje. Visi jie vieningai šaukė, kad toji spaustuvė esanti vie-

nintelė katalikų spaustuvė Lietuvoje. Kitos spaustuvės esančios labai toli.

Jonas Brantas labai rūpestingai dėstė jos didelį reikalingumą kovoje su protestantais. Jam atrodė labai griežtas spaustuvės uždarymas, nes jis pats šį tą rašinėjęs ir 1596 m. išleidęs savo pamokslą svetimoje Goldo spaustuvėje. Jis labiausiai kreipė dėmesį į tai, kad negalėjo pas jėzuitus spausdinti ir tie, kurie visas savo lėšas tam reikalui davė. Martynas Smigleckis, kuris dar daugiau rašė lotyniškai ir lenkiškai, baugino generolą, kad, spaustuvei užsidarius, dar labiau papilsiančios protestantų knygos. Jis rašo, kad jo knyga prieš arijonus apie Kristaus dievybę kainavusi 500 auksinų. Šiaip knygas Lietuvoje sunku parduoti. Didikai viską praleidžia savo ištaigingų namų reikalams, bet knygoms pinigų gailisi. Tiesa, buvęs sumanymas spaustuvę perleisti žmogui su turtu ir atsakomybe, bet surasti tokį, kurs perimtų spaustuvę ir platintų knygas, yra sunku. Jis visai įrodinėjo būtiną reikalą jėzuitams tą spaustu-

vę sau pasilaikyti, nes jokios kitos galimybės nesą.

Daukšos Postilės spausdinimas Giedraičio lėšomis

Plačiau ir aiškiau jėzuitų spaustuvės reikalus palietė 1595 m. pavasarį Adomas Brokus. Jeigu jo laiške prieš aštuonis mėnesius apie Vilniaus spaustuvės naudingumą buvo kalbama tik bendrais žodžiais, tai dabar jis įrodinėjo spaustuvės reikalingumą, pasiremdamas joje spausdinamais lietuviškais leidiniais. Iš jo laiško matyti, kad lietuviški rankraščiai jau buvo patekę spaustuvėn tarp 1594 ir 1595 metų.

Atrodo, kad Brokus tiksliau negu kiti žinojo apie šioje spaustuvėje spausdinamas lietuviškas knygas. M. Giedraičio rūpesčiu kan. N. Daukšos išverstoji Vujko Postilė buvo išspausdinta 1599 metais. Tačiau vėliausiai 1595 m. Postilės vertimas jau buvo Vilniaus Jėzuitų rankose. Delsimo priežastys aiškėja iš A. Broko laiško. Jis generolui rašo: "Žemaičių vyskupas už savo lietuvišką postilę (pro sua postella Lituanica), kurią jam pažadėjome gavėnioje prieš kolegijos vizitaciją išspausdinti, atsiuntė 500 auksinų apmokėti daliai spausdinimo išlaidų." Bet toliau Brokus dėsto, kad provincijolo sutvarkymu pinigai buvę atgal grąžinti vyskupui. Brokui buvę pavesta vyskupui paaiškinti, kad negalima pas jėzuitus spausdinti, jeigu vėliau nebus visi egzemplioriai nemokamai išdalinti, kad nebūtų įtarinėjimo, jog savo spaustuvėje užsiimame prekyba.

Bet Vilniaus jėzuitai M. Giedraičio leidžiamos knygos reikalą suprato ir pasiryžo keblioje padėtyje pagelbėti, kai provincijolas viską buvo

sustabdęs. Paties provincijolo pavedimu Brokus norėjo vyskupą užtarti ir aiškino generolui, kad pats Giedraitis atvyko Vilniun (1595. V. 20). Vyskupas noris paskubinti spausdinimą, o išlaidoms jis jau turis surinkęs pinigus. Giedraitis esąs labai neturtingas, turis tik apie 3000 auksinų metinių pajamų. Jis turis išmaitinti didelę šeimą. Sunku yra tokią didelę sumą pinigų išleisti postilės spausdinimui ir paskui ją dovanai dalinti. Bet jeigu tos rūšies knygos nebus spausdinamos, bus pakenkta daugelio dvasinei gerovei.

Susirašinėjime, tiesa, niekur nėra minima vertėjo N. Daukšos pavardės, bet iš visko aiškiai matyti, jog tai buvo ta pati jėzuito Vujko postilė. Iš Broko laiškų aiškiai matyti, jog postilė 1595 m. pradžioje buvo paruošta spaudai ir visa išlaidų našta gulėjo ant vysk. Giedraičio pečių.

Lietuviškas Katekizmas Vilniaus vyskupijai

Dar sunkesnis klausimas yra su lietuviškuoju katekizmu, kurio išspausdinimu rūpinosi Vilniaus vyskupijos administratorius. Ir apie tai patiriame iš Broko laiško generolui (1595. IV. 188.). Jis rašo, kad Vilniaus vyskupijos administratorius (prel. Vainius) "norėjo duoti mums spausdinti vyskupijos lėšomis lietuvišką katekizmą, o garbusis ponas Žemaičių vyskupas geidė tokiu pat būdu išspausdinti savo lėšomis lietuvišką postilę. Kiekvienas jūdviejų paskui numatė visus išspausdintus egzempliorius sau pasiimti; ir tada planavo arba juos dovanai dalinti, ar perduoti knygininkams juos paskleisti."

Toliau Brokus aiškina, kad reikia tokias knygas išspausdinti, ypač tuose kraštuose, "kurie labai biau-

Šv. Kazimiero bažnyčia Vilniuje, pastatyta
jėzuitų 17-tame šimtmetyje.

riai yra užkrėsti erezijų ir pagonybės". O tokių knygų Lietuvoje labai reikia, "nes labai nedaug šituose kraštuose yra tokių žmonių, kurie tos rūšies spausdiniam duotų lėšų", ir praėjusiais metais jėzuitų spaustuvių tebusios išspausdintos vos trys ar keturios knygos.

Čia mus domina klausimas, koks buvo tas Vainiaus atiduotas spausdinti lietuviškas katekizmas. Gal jis buvo tas pats tuo metu Daukšos išleistas katekizmas? Kad ir nėra tikslų duomenų, tačiau kai kurios aplinkybės paaiškina, jog čia eina kalba apie visai kitą lietuvišką knygą, t. y. apie kitą Lėdesmos katekizmo vertimą.

Reikia pažymėti, jog anais laikais kiekvienas vyskupas, ypač ėmus vykdyti diecezijose Tridento nuostatus, rūpinosi tik savo vyskupijos pas-

toracijos reikalais. Pagal Tridentiną vyskupas turėjo rūpintis savo vyskupijoje naujų kunigų paruošimu, seminarijų steigimu, bet paprastai ir spausdinti leidiniai, kuriuos vyskupas savo vyskupijos lėšomis spausdindavo, buvo daugiau skiriami sava diecezijai. Kiekvienas vyskupas rūpinosi pirmiausia savo diecezijos katekizmu, išspausdindamas atitinkamą kiekį. 1595 m. N. Daukša buvo išvertęs katekizmą Medininkų vyskupijai. Vilniaus vyskupijai reikėjo savo katekizmo. Jis ir buvo pradėtas spausdinti pas jėzuitus 1595 m. pavasarį. Charakteringa, kad kiekviena iš abiejų lietuvių vyskupijų tais pačiais metais rūpinosi savo katekizmo išleidimu.

Papildomų žinių šiuo klausimu mums duoda vokiečio F. Bartšo laiškas generolui (1595 m.). Bartšas buvo žymus Vilniaus jėzuitas. Vėliau jis ėjo provincijolo pareigas, tapo Žigimanto Vazos nuodėmklausiu ir parašė poleminių religinių raštų vokiškai ir lotyniškai. Matydamas, jog iš tolimos Romos atėję griežti sprendimai nepaiso vietos reikalavimų, jis siūlė daryti išimtį tiems, kurie patys savo lėšomis knygas spausdinosi ir patys jas atsiimdavo. Jis tekalba apie lietuvišką katekizmą su maldomis, kuris jau turėjo būti spausdinamas.

Bartšas motyvuoja, kad tas "darbas jau seniai yra pageidaujamas, juo labiau, kad jis dar nematytas šiame krašte, nes iki šiol ta kalba vargu ar yra pasaulyje pasirodžiusi kokia katalikiška knyga". Toliau jis prideda, jog tą katekizmą išvertę "dievobaimingi vyrai", suorganizavę jam išleisti lėšų ir buvę pasirengę jį dovanai išdalinti. Gaila, kad iš to laiško nematyti, kas buvo vertėjas. Atrodo, kad jeigu tą katekizmą būtų

vertęs vienas iš jėzuitų, kurių tarpe tada jau buvo eilė lietuvių, Bartšas nebūtų savo generolui nutylėjęs, kad tai "mūsiškių" darbas. Pasakymu "dievobaimingi vyrai" Bartšas, be abejo, galvoje turėjo ne savo ordino narius.

Jeigu Vilniaus vyskupijos administratorius Vainius rūpinosi to katekizmo išspausdinimu, tai prieš tai galėjo jis pasirūpinti ir jo išvertimu. Ar pats Vainius mokėjo lietuviškai, nėra aišku. Tik žinome, kad jo brolis vyskupas mokėjo lietuviškai. Galėjo katekizmo vertėju būti Vilniaus kapitulos kanauninkas Nik. Pacas, M. Giedraičio įpėdinis Žemaičiuose (nuo 1610 m.). Jis buvo žinomas lietuvių kalbos mėgimu. Jis yra bandęs net lietuviškai eiliuoti. Jis galėjo būti ir iki šiol nesurasto Kanizijaus katekizmo vertėjas. Tai yra tik spėliojimai, nieko tikra šiuo klausimu šaltiniuose neužtinkame.

Jeigu vertėjo klausimas lieka galutinai neišaiškintas, bet nėra jokio abejojimo, kad 1595 m. buvo norima išleisti atskirą katekizmą Vilniaus vyskupijai, ir Brokus, kuris labiausiai buvo informuotas, kalbėjo kaip tik apie tai. O Bartšas norėjo išgelbėti, kad nebūtų uždaryta spaustuvė, nes katekizmą jis laikė būtinai išspausdintinu. Vyskupui M. Giedraičiui, tiesa, pasisėkė nugalėti sunkumus, ir bent po ketverių metų buvo išleista postilė. Bet visai kitokio likimo susilaukė katekizmas. Jis nebuvo užbaigtas spausdinti. Pats vertimas dingo. Kaip tai atsitiko, nežinome. Katalikų ir protestantų polemikoje, kai priešingosios pusės spaustuvė nebūdavo saugi, galėjo būti visokių priežasčių.

Apie katekizmo vertimo žuvimą patiriame po dešimties metų iš naujo Ledesmos katekizmo lietuviško ver-

timo įžangos (1605 m.). Atrodo, kad kan. N. Daukšos "žemaitiškai" išverstas katekizmas Vilniaus vyskupijos žmonėms buvo sunkiai suprantamas. Tad nežinomas autorius iš naujo lietuviškai išvertė Ledesmos katekizmą. Anonimas sako: "Tu Ledesmos Catechismu iš nauio perguldiziau, kuris iau pirma to, buo pergulditas ir, nežynau kayp, nugayszyntas".

Iki šiol mūsų literatūros ir kultūros istorikai šitą Anonimo įvado vietą aiškindavo, kaip vertėjo skundą, kad 1608 m. Daukšos katekizmo jau nebuvę galima rasti. Bet šią vietą esame linkę kitaip suprasti. Čia eina kalba ne apie Daukšos katekizmą, o apie Vilniaus vyskupijos 1595 m. katekizmo vertimą, kuris dėl spausdinimo darbo sustabdymo pražuvo. Reikia atkreipti dėmesį į naujo katekizmo vertėjo įvado žodžius: "ir nežynau kayp nugayszyntas". Žodis "nugayszyntas" reiškia prapuldytas, pražuvęs, dingęs. Bet juk Daukšos katekizmas nežuvo. Jeigu jo leidimo tada jau nebūtų buvę, tai Anonimo būtų buvę kitaip pasakytą. Jis jokių būdų nebūtų pažymėjęs, kad jis nežino, kaip tas pirmasis Ledesmos katekizmo vertimas dingo.

Pagaliau užtenka mesti žvilgsnį į E. Sittig'o išleistą interlinearinį tekstą. Jis aiškiai parodo, jog 1605 metų katekizmo vertėjui Daukšos katekizmas buvo žinomas. Jis savąjį tekstą ir taisė iš Daukšos "žemaitiško" į "lietuvišką", pritaikydamas Vilniaus vyskupijai. Tad prof. V. Biržiška 1948 m. teisingai pastebėjo, jog N. Daukšos katekizmas 1605 m. nebuvo "nugayszyntas".

Yra dar vienas įrodymas, jog "nugaišinimas" taikomas 1595 m. Vilniaus vyskupijos katekizmui, kuris niekada nebuvo išspausdintas, o tik

“perguldytas”. Vilniaus vyskupijos 1602 m. sinodo nutarimas, kurį mini J. Estreicheris ir Vcl. Biržiška, kalba apie lietuvišką katekizmą. Tą tekstą galima suprasti tik kaip Vilniaus vyskupo Benedikto Vainiaus pažadą vyskupijai ateityje parūpinti Kanizijaus ir Ledesmos katekizmų lietuviškus vertimus. Vadinasi, įvairių šaltinių duomenys rodo, jog 1595 m. Vilniaus vyskupijai skirtasis vertimas buvo dingęs. Dar 1602 m. toje srityje nieko nebuvo padaryta, ir tik 1605 m. buvo išleistas vyskupijai katekizmas, kurį vyskupas prieš trejus metus buvo žadėjęs.

Iš to, kas pasakyta, matome, kad dešimties metų laikotarpyje (1595–1605) Ledesmos katekizmas iš lenkų kalbos buvo išverstas į lietuvių tris kartus: be Daukšos vertimo Medininkų vyskupijai, buvo tais pat metais jis verstas Vilniaus vyskupijai. O kadangi vilniškis vertimas žuvo, buvo jis vėl iš naujo išverstas 1605 m.

*Pirmojo lietuviško katekizmo
(1585?) klausimu*

Tenka labai apgailestauti, kad archyvuose iki šiol nieko nepasisekė rasti pirmojo lietuviško Kanizijaus katekizmo vertimo klausimu. Apie tai prof. J. Gerullis ir Dr. V. Falkenhahn davė naujų duomenų, kuriuos prof. Vcl. Biržiška išryškino. Kas buvo išvertęs tą katekizmą, nepasisekė iki šiol susekti jokių pėdsakų. Galima tik samprotauti, kad jį galėjo versti N. Pacas arba koks nors jėzuitas. Bendrai, tada Kanizijaus katekizmas buvo verčiamas į visas kalbas. Kai jėzuitas A. Posevinas lankė Lietuvą, Rusiją ir Švediją, jis labai išplėtė akciją versti Kanizijaus katekizmą.

1583 m. pavasarį Posevinas įrodinėjo nuncijui Bolognetti, jog būtų

gera, kad Kanizijaus katekizmas būtų skaitomas žemesnėse universiteto ir parapijų mokyklose. Jis sakė, kad žmonėms katalikų mokslą reikia aiškinti liaudies kalba: latviškai, estišškai, vokiškai, lietuviškai. Šalia keturių pagrindinių Livonijos kalbų, kurios vartojamos pastoracijoje, religinių knygų reikia taip pat duoti danams ir suomiams. Šitokiu būdu buvo iškeltas ir Kanizijaus katekizmo reikalingumas lietuviams. Apie jo mokymo reikalą Posevinas Krokuvoje 1583 m. buvo išspausdinęs knygutę. Ypač jam rūpėjo misija rytų slavuose, todėl jis vis rašo apie Kanizijaus katekizmo spausdinimą, primindamas net jo platinimą tarp totorių.

Kai Posevinas lankėsi Pabaltijyje, išvystė didelę akciją Kanizijaus katekizmui versti ir kitoms katalikiškoms knygoms spausdinti. Gausioje jo korespondencijoje su Grigaliaus XIII-jo sekretoriumi, su nuncijum ir su vyskupais vis apie tai kalbama. Nors nė karto Posevinas įsakmiai neužsimena apie reikalą Kanizijaus katekizmą išversti lietuviškai, tačiau, įsiskaičius į jo laiškus šiuo reikalu, peršasi išvada, jog pirmasis lietuviškas Kanizijaus katekizmo vertimas atsirado Posevino vizitų Pabaltijyje pasekmėje. Jis labai rūpinosi Tridento nuostatų vykdymu šiuose kraštuose.

Šios pastabos apie Vilniaus jėzuitų spaustuotę ir ten išspausdintas lietuviškas knygas dar jokių būdu negali reikšti šio klausimo atbaigto nušvietimo. Archyvuose, pirmoje eilėje jėzuitų ir Vatikano, gali dar atsirasti naujos medžiagos, kuri dar labiau nuskaidrins kai kuriuos sunkiai išnarpiojamus lietuvių kultūros istorijos klausimus.

Zenonas Ivinskis

KŪNAS IR DVASIA ŠEIMOJE

Mieloji Ponia Pranciška,

Atsakydamas į Jūsų laišką, buvusį praėjusiame "L. L." numeryje, noriu pabrėžti, kad būtų galima lengviau aptvarkyti Jūsų šeimyninio gyvenimo negalavimus, jei tikrasis ligonis

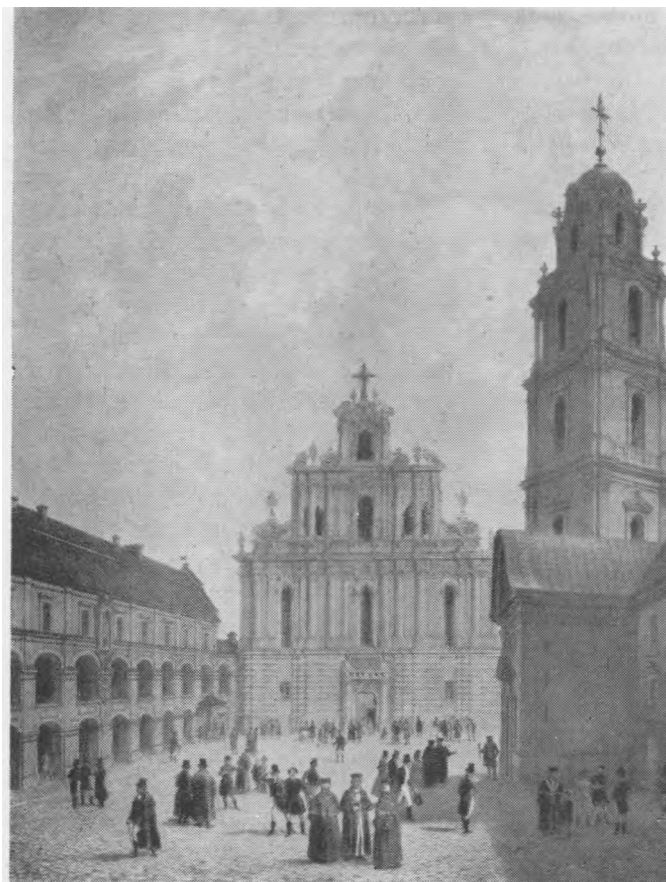
— Jūsų vyras — sutiktų vartoti reikiamus vaistus. O jis, greičiausiai, nenorės. Nenorės todėl, kad jis nesijaučia nė kiek negaluojęs. Jis yra įsitikinęs, kad visų šeimos gyvenimo bėdų kaltininkė esate Jūs, ir tik Jūs viena, ir kad tik Jums reikėtų gydytojo, nors ir gero diržo formoje. Ne tik jis pats, bet, tur būt, niekas ir iš Jūsų kaimynų, giminių ir su juo dirbančių darbininkų nepastebi jame nieko liguisto. Gal laiko jį net draugišku, maloniu, darbščiu, lengvai sugyvenamu žmogumi. Nė aš tuo neabejoju. Jis toks yra. Yra kitiems, tik ne Jums. Jūsų vyras veda dvigubą gyvenimą: draugišką, malonų su svetimaisiais, žiaurų, negailestingą, stačiai iš proto varantį, su Jumis. Ir tai daro ne iš blogos valios, ne Jus kankinti, ne šeimą sugriauti norėdamas, o. Evangelijos žodžiais tariant: "nežinodamas, ką darąs". Tik kunigas ir gydytojas gali suprasti Jūsų laiške išdėstytus faktus ir tuojuo pastebėti, kad po vyro maloniuoju paviršiumi slypi sunkiai pagydoma negerovė.

Pabrėžiu, sunkiai pagydoma! Sunkiai todėl, kad šalia organiškų prižasčių prisideda ir jo iškrypusi galvosena, neteisinga pažiūra į moterį, žmoną ir vedybinį gyvenimą. Žmogus elgiasi taip, kaip jis galvoja. Tad norint ištaisyti Jūsų šeimyninio gyvenimo negeroves, reiktų pakeisti vyro galvosena. Bet ar tai beįmanoma?

Pati rašote bandžiusi "atkreipti jo dėmesį į aukštesnius šeimyninio gyvenimo uždavinius, nepasitenkinti vien aistra..." ir nieko nepasiekusi. Tai ir dabar, nors ir su mano patarimais, viena pati vargiai ko pasieksite. Reiktų rasti ar gydytoją, ar kunigą, ar bet kokį žmogų, kuriuo jis pasitiktų ir prie kurio abu galėtumėte atvirai papasakoti, kas jus slepia. Jei jis priimtų tokio žmogaus patarimus, viskas žymiai pagerėtų.

Kadangi man nežinoma, ar Jūsų vyras bus prieinamas tokiems pasitarimams, tai šio laiško pagrindu imu blogiausią atvejį, t. y., kad jis nesutiks nei tartis, nei keisti savo elgsenos. Kas Jums daryti tuo atveju? Ar mesti jį ir eiti su vaikais savo keliu, ar toliau kęsti žiaurią diktatūrą? Kuo toliau grįsti savo gyvenimą, kad atgautumėte, jei ne šeimos, tai nors savo pačios širdies ramybę?

Pirmiausia, sakyčiau, pasistenkite, suprasti savo vyro būklę, "įsijausti į jo kailį". Minit, kad jis esąs amžiumi žymiai vyresnis už Jus. Tad spėju, kad jau bus pasiekęs gyvenimo persilaužimo laikotarpį. Tas daug ką paaiškintų. Daugelis vyrų, kaip tik tuo laikotarpiu, tampa baisiai pavydūs. Ne man aiškinti, kodėl taip yra. Bet yra faktas, susijęs su organizmo pasikeitimais. Pavyduliavimas sukelia įtarinėjimus. Įtarinėjanti akis ir protas net ir nekalčiausiuose dalykeliuose randa "įrodomosios me-

Vilniaus Universiteto kietas ir Šv. Jono bažnyčia, buvusi jėzuitų žinioj.

džiagos". Jūsų atveju prisideda ir amžiaus skirtumo aplinkybė. Vyras jaučiasi senstelėjęs ir žino turįs dar jauną žmoną. Savaimė jį ima baimė, kad jaunesnis vyras nepaveržtų žmonos širdies. Jo baimę padidina ir Jūsų šaltumas, tegu jis būtų kilęs ir dėl jo paties netikusio elgesio. Tai duoda jam pagrindo Jus dar labiau įtarti. Štai viena medalio pusė. Antroji, mano supratimu, gali būti tokia: vyras Jus tikrai myli, nors ir nevykusiai! Jei jis Jūsų nemylėtų, ar jam nebūtų vis tiek, ar Jūs su kitais lakstote, ar nelakstote? Jei jo perdėti reikalavimai būtų grynai iškrypusios aistros siautėjimai, tai jis, nerasdamas Jūsų pritarimo, lengvai galėtų pasieškoti

kitų. Bet kadangi jis Jums priekaištauja, vis reikalauja Jūsų meilės įrodymų, tai, jei labai neklystu, jis Jus myli ir bijo Jūsų nustoti. Reiškia, jis vertina Jumyse kažką daugiau, negu moterį. Tuo būtų galima tikrai pasidžiaugti ir tai turėtų sumažinti Jūsų širdies skausmą.

Deja, negaliu tvirtinti, kad šitie mano samprotavimai būtų 100% neklaidingi. Juk man neteko išsikalbėti su Jūsų vyru. Aš jį pažįstu tik iš Jūsų plunksnos nubrėžtų bruožų ir esu tikras, kad neturiu pilno jo vaizdo. Bet jei kai kuriose smulkmenose ir būčiau nepataikęs, pagrindinė mintis pasilieka teisinga, būtent, Jūsų vyro įtarinėjimai bei ištikimybės įrodymų

reikalavimai *gali būti* jo meilės ženklas. Kad jo reikalavimai neprotingi, kad jie vaikiškai juokingi, to jis pats nesupranta, nes jo galvosena, šiame gyvenimo laikotarpyje, tuo vienu *atžvilgiu* yra nenormali. Norint įnešti Jūsų šeimon taikos, reiktų jam visa tai ir dar ką daugiau išaiškinti, įtikinti. Reiktų nurodyti jam ir kitus pavojus, jei nekeis savo elgesio. Ne tik pavojus Jūsų sveikatai, vaikų labui, bet pavojų jam pačiam visai išsikraustyti iš galvos (tai nėra reti atsitikimai!). Reiktų jam patarti kratyti visų įtarinėjimo minčių, kaip karštos smalos, ir niekada neišleisti jų iš savo burnos. Jam reiktų nuolatinio ir pastovaus dvasios vado, su kuriuo jis galėtų reguliariai ir atvirai išsikalbėti, nes kam nors jis turi išlieti savo širdį, kad abejojimai ir baimės neužnuodytų viso jo gyvenimo; iš ko nors jis turi gauti užtikrinimą, kad jo žmona yra jam tikrai ištikima, kad jo baimės yra be pagrindo ir t.t... Visa tai jį apramintų, pašalintų jį apsėdusią baimę, ir jis taptų sugyvenamėsnis.

Kiek jo įtarinėjimai yra susiję su gyvenimo permainos reiškiniais, jie pasibaigs, gyvenimo laiveliui išplaukus į ramiuosius senatvės vandenius. Bet audringoji kelionės dalis gali užsitęsti keletą metų. Žinau atvejį, kur tokia kančia tęsėsi kone 10 metų! O vyras buvo tikrai geras žmogus, pamaldus, išauginęs didelę gražią šeimą. Žmona irgi einanti kas dieną Šv. Komunijos!

Iš to taško žiūrint į Jūsų gyvenimo sunkenybes, paaiškėja ir Jūsų tolimesnio gyvenimo gairės. Visų pirma, jokia būdu neturite apleisti savo vyro kritiškame jo gyvenimo laikotarpyje, kai jis ypatingai reikalingas pagalbos. Tik jei jo elgesys eitų prie

beprotybės ribų ir pastatytų pavojun Jūsų ar vaikų sveikatą bei gyvybę, tada reiktų jį izoliuoti. Labai prašau nedarykit jokio rimtesnio žingsnio, nepasitarusi su kunigu.

Į visus, kad ir skaudžiausius, jo priekaištus tiek tekreipkite dėmesio ir tiek teskirkite jiems reikšmės, kiek skirtumėte tą patį kalbančiai papūgai, nes, kaip aukščiau rašiau, jis tikrai *nesupranta*, kokias paikybės nušneka.

Kiek įstengdama, verskite save būti jam nuoširdi. Neatsisakykite nė nuo *normalių* vedybinio gyvenimo pareigų. Bet kiek jis bepyktų, kiek besiautėtų, nesutikite su nieku, kas pažeistų Jūsų žmogiškąją ir moteriškąją orumą. Jis turi žinoti, kad ir vedybiniame gyvenime yra tokių ribų, kurių nevalia peržengti nė vienam, kas dar dedasi esąs protingas žmogus. O jei dėl to tektų Jums nukentėti, tai atsiminkite Išganytojo žodžius: "Palaiminti, kurie persekiojami dėl teisybės, nes jų dangaus karalystė". Jūs tada dalyvausite ne tik Kristaus atperkamojoje kančioje, bet ir garbingoje pergalėje.

Metų metus kęsti kone nuolatinis vyro užsipuldinėjimas ir nepalūžti grynai žmogaus jėgoms yra neįmanoma. Kentėti vien tik žmogiškais sumetimais irgi neišsimokėtų, būtų net paika. Todėl Jums reikia prašyti Viešpatį sustiprinti tikėjimą ir viltį ir ypač padidinti krikščioniškąją meilę artimui. Malda, dažnesni Sakramentai ir pasiryžimas pasiaukoti šeimos labui Jums padės viską pakelti ir dar suteiks daug paguodos širdžiai.

Prašau, Ponia, įsidėmėti! Šičia dar nėra pilnas atsakymas į Jūsų laišką. Vietos stoka verčia kitą dalį atsakymo palikti kitam kartui. Šita dalis gi-

linosi tik į gyvenimo permainos sukeliamas vyro sunkenybes ir kaip su jomis dorotis. Bet Jūsų laiške yra daug ženklų, kad ne viską jo elgesyje galima suvesti gyvenimo persilaužimo sąskaiton. Apie tai teks rašyti kitą kartą.

Tuo tarpu linkiu Jums daug kantrybės ir Dievo paramos!

Kunigas Jonas

MAŽASIS VAGILIUS

Vaikas, žinodamas, kad tėvai be reikalo niekad jo nebaus, jaučia, kad namai jam yra tikra prieglauda. Jis čia jaučiasi saugiai. Jeigu kartais ką nors ir pasisavintų be leidimo, tai tuoj išsидуos.

Kartais mano sūnus Vytukas parsinešė iš mokyklos svetimą daiktą. Motina pranešė apie tą įvyki man. Ji jau buvo jį apklausinėjusi, bet jis sakosi daiktą gavęs dovanų. Manęs ji prašė viską ištirti, nes ji jam netikinti. Pradžioje sakiau, kad stengsiuosi pabandyti, bet paskui to nedariau, nes aš vengiu vaikams rodyti nepasitikėjimą. Dar blogiau daro tie, kurie savo vaikui sako, kad jis meluoja. Toks pasakymas užgauna vaiką. Vaikas praranda pagarbą sau. Praradęs savigarbą, jis nustoja ir pasitikėjimo savimi. Jame susidaro ligistas nervingumas ir menkavertiškumo pajautimas. Toks sielos stovis iš laisvo žmogaus padaro vergą.

Kitą kartą vėl žmona praneša, kad Vytukas iš mokyklos parsinešęs svetimą daiktą, bet ji nieko šį kartą jam nesakiusi. Tada pasikviečiau jį pas save. Jis man aiškina, kad kitas vaikas jam davęs tą daiktą pažaisti.

— O ką tu jam už tai davei? — klausiu.

— Aš jam vis duodu baltos duonos, — atsakė.

— Tik noriai jis, tur būt, tau neatidavė? — paklausiau.

— Kai jis nematė, aš pačiupau ir parsinešiau namo, — triumfuoja didvyriškai.

Man viskas paaiškėjo. Mano vaikas, be abejo, neturėjo imti daikto, anam nesutikus. Tačiau ir anas vaikas buvo savanaudis, kad nesutiko ilgesniam laikui paskolinti to daikto, nors ir gavo už tai baltos duonos. Apie tai kalbėti su vaiku arba jį barti būtų buvę klaidinga. Tada aš jo paklausiau:

— Na, Vytuk, sakyk, o jei tas vaikas taip būtų su tavim pasielgęs, ar tau patiktų?

— Jis bijo, — atsakė.

— Tai gal tu jį muštum?

Vaikas tyli.

— Matai, Vytuk, jei tau kas taip padarytų, tai tu muštum. Bet jeigu tas vaikas būtų stipresnis už tave, ką tada darytum?

Vytukas vėl tyli. Kalbinu jį daiktą atiduoti. Jis sutinka ir atiduoda. Iš viso šio įvykio matyti, kad Vytukas visai nesisieloja, jog anas vaikas jam yra nedraugingas. Tos baltos duonos jis pats nenori, tai anam ir atiduoda. To vaiko daiktą jis paprasčiausiu būdu pasisavina, nes jis žino, kad tas vaikas yra silpnesnis už jį. Kalbėti apie visokias morales nebūtų daug padėję. Bet visai nejučiomis aš jam parodžiau, kaip negražu vartoti prieš silpnesnį brutalią jėgą.

Visiškai jį atpratinti nuo svetimų daiktų pasisavinimo man padėjo dar kitas įvykis. Išgirdau ginčą tarp Vytuko ir vyresniojo sūnaus. Vyresnysis tvirtina, kad daiktas vogtas, o Vytukas jam atkerta, kad nesikištų ne į savo reikalą. Išsiaiškinęs, kad jis turi pasisavinęs svetimą daiktą, įkalbu,

kad reikia jį grąžinti. Vytukas pasižada, bet pažado neišpildo. Pasišaukiau ir visai griežtai pareikalavau daiktą grąžinti. Vis dėlto matau, kad jis nesirįžta. Klausiu, kodėl jis nelinekęs savo klaidos atitaisyti. Čia jis jau visai aiškiai pasisako, kad jis sakęs, jog daikto nepaėmęs, todėl dabar jam gėda prisipažinti. Gerai pagalvojęs, vis dėlto nutariau, kad bus geriau tą daiktą grąžinti. Tada taip Vytukui aiškinau:

— Kai tu nueisi į klasę ir pamatysi tą vaiką, tai nieko nelaukdamas prieik prie jo ir jam pasakyk: "Nors tu ir didelis begėdis, kad mane vagim išvadina, bet aš tau dovanuju. Še, imk savo daiktą. Kai aš tau duodavau baltos duonos, tai tau patikdavo, bet man duoti su šituo žaisliuku pažaisti, tai tau gaila."

Bet matau, kad tokia išeitis mano Vytukui nepatinka. Jis net nueina pas mamą ir ieško jos užtarimo. Jis jai pareiškia, kad negalys daikto atiduoti. Paaiškėjo, kad jis bijo būti savo draugų išjuoktas, kurie įkalbėjo, kad jis to daikto neatiduotų. Aš jam aiškinau, kad vis tiek geriau atiduoti. Jei neatiduos, bijodamas draugų pajukos, tie jį laikys bailiu, bet jei atiduos, pasirodys drąsus, ir kiti už tai jį gerbs. Jis susimąsto ir pagaliau prisipažįsta, kad mokytojas jau visą reikalą žinąs. Jo draugai mokytojai paliudiję, kad jis to daikto nepaėmęs. Tad jeigu jis prisipažins, išduos savo draugus. Jie pasirodys esą melagiai.

Taigi, klausimas buvo daug komplikutesnis negu aš maniau. Galėjau pats nueiti pas mokytoją ir viską išaiškinti. Bet tai būtų vaiko lepinimas, aš norėjau, kad jis pats pajęgtų iš tos padėties išsigelbėti. Man buvo įdomu, kaip mokytojas tai sužinojo, todėl paklausiau:

— Tai jis tave mokytojui paskundė?

Vytukas nuneigia ir pradeda pasakoti, kad mokytojas pats sužinojo, bemalšindamas peštynes. Dabar man vėl nauji dalykai paaiškėjo, tik dar neaišku, kaip tos peštynės kilo. Bet aš jo to visai neklausinėju, nes tai būtų buvęs tik nereikalingas nukrypimas nuo temos ir vaikas nesijaustų laisvas. Nežiūrint to, kas įvyks, įtikinėju vaiką, kad tą daiktą vis tiek turi atiduoti. Man buvo visai nesvarbu, ar mokytojas sužinos ar ne, man tik buvo įdomu, ar tas vaikas Vytuką skųs. Iš visų aplinkybių atrodė, kad ne. Bet išgirdęs sūnaus abejojimą, kad gali vaikas mokytojui paskųsti, įtikinu jį, kad neskųs, o jeigu jau apskųstų, tai aš leidžiu jį už tai apkulti. Tas Vytuką įtikino.

Mano žmona, negirdėjusi mudviejų pasikalbėjimo, staiga įbėga į kambarį ir, nekantraudama dėl Vytuko užsispyrimo, pagrasina, kad ji pati paskųsianti mokytojui, jeigu jis to daikto neatiduos. Aš jai paaiškinu, kad jis atiduos. Žinoma, šitas mano žmonos elgesys nebuvo taktiškas. Ji vaiką užgavo. Bet būtų buvęs daug didesnis netaktas, jeigu aš vaiko akivaizdoje būčiau norėjęs ginti savo autoritetą ir žmonai būčiau pasakęs, kad ji nesikištų, aš pats viską sutvarkysiu.

Viskas baigėsi labai gerai. Kitą dieną Vytukas ateina pas mane ir triumfuodamas pareiškia, kad jis su vaiku susigerinęs ir juodu net drauge žaidę. Man buvo įdomu sužinoti, kaip jis tai padarė. Jis man pasipasa-koja, kad priejęs prie to vaiko ir jo paklausęs, ar jis vis dar tebetvirtina, kad jis pavogęs tą daiktą. Tas atsakęs nežinąs, kas pavogė. Tada jis atidavė jam žaisliuką.

Nuo to laiko nepastebėjau, kad Vytukas kada nors būtų parsinešęs koki

svetimą daiktą. Vaikai žinojo, kad Vytuko nėra ko saugotis, jis svetimų daiktų neims, nevogs, todėl jam mielai duodavo, ko jis prašydavo. Jei kada nors jis kokį daiktą parsinešdavo, tai tuoj pasakydavo, kad tas ar kitas vaikas jam jį davęs ar paskolinęs.

Kai kas gal pamanyt, kad šitokia įvykio išeitis buvo tik pripuolama, kad galėjo ir blogiau pasibaigti. Bet kiek man teko panašius įvykius ir kitur mokykloje stebėti, šita išeitis yra

charakteringa. Pirmiau Vytuką vaikai mylėjo už jo gerą širdį, už jo dalinimąsi balta duona su kitais, bet gal ne vienas pagalvojo, kad jis yra vėp-la. Dabar įsitikino, kad ne taip yra. Vaikai įsitikino, kad jis yra ne tik geraširdis, bet ir tvirtas, riteriškas. Ir anas vaikas patyrė savo egoizmą. Ši pamoka ir jam padėjo. Taigi, auklėjant vaikus, reikia turėti daug takto ir kantrybės. Bet jeigu jų turėsi, tai matysi ir vaisius. *Alg. Suomis*

Sonė Tomarienė

SŪNUS PALAIDŪNAS

Mano tėvo rūmai — šimtas kambarių,
O čia mano butas — vėjų keturių.

Mano tėvo sodas — aukso obuoliai,
O čia mano daliai — usnės ir dygliai.

Mano tėvo miegos pilnos lygmalai,
O čia mano duona — dirsės ir pelai.

Verkdamas prie slenksčio durų svetimų,
Aš ilgiuosi savo paliktų namų.

Tėve, mano tėve, o atleisk, atleisk —
Nusidėjau, eidams netikrais keliais.

Nusidėjau dangui, nusidėjau tau,
Nesu vertas būti sūnumi daugiau.

O sūnau gedėtas, lauktas taip ilgai!
Nuo širdies nutirpo liūdesio sniegai,

Po nakties išaušo man diena šviesi,
Nes ir vėl, sūnau, tu su manim esi!

Dekite šviesas ir siųskite kvieslius,
Šaukite kaimynus, mielus bičiulius,

Tieskite stalus ir pinkit bijūnus,
Nes namo sugrįžo klystantis sūnus!

IŠ MERGAITĖS DIENORAŠČIO

birželio 12 d., šeštadienis

Paskutinė mokslo diena. Šiais metais man ji yra ir paskutinė gimnazijos diena. Tiek metų čia išbūta, tiek malonių ir kartais liūdnų valandų išgyventa... Šiandien viskas baigėsi. Reikėjo skirtis su mokytojais, su draugėmis, iš kurių vis dėlto daug širdies esu patyrusi. Paskutinį kartą, išėjusi iš salės, pažvelgiau ir į didingus gimnazijos rūmus. Jie negyvi, jie nieko nejaučia, bet ir jiems savo širdyje tartum kartojau: "sudie, ačiū, ačiū už viską..."

Greitai šaligatviais skubėjau namo, paspaudusi po pažaste gimnazijos baigimo pažymėjimą. Ar man buvo daugiau linksma, ar liūdna, nežinau. Linksma, kad laimingai baigiau gimnaziją, bet liūdna, kad reikia skirtis. Man visuomet liūdna, kai reikia su kuo nors skirtis, nesvarbu, ar tai būtų asmuo, ar daiktas, ar kokia nors vieta. Pernai, kai kėlėmės į kitą butą, paskutinį kartą pažvelgusi į savo kambariuko sienas, prapliupau žliumbti. "Na, kas dabar tau?" — paklausė nustebusi mama. "Nieko, mama," atsakiau. Bet mama suprato ir, palingavusi galva, pasakė: "Rūta, Rūta, tavo širdis, kaip sniegas — pasikeis trupučiuką oras.

ir ji jau tirpsta." Bet ką aš padarysiu, kad mano tokia širdis. Kiekvienas atsiskyrimas tikrai yra truputį panašus į mirtį, į tą didžiausią, paskutinį atsiskyrimą nuo šio gyvenimo.

Apie tą paskutinį atsiskyrimą nuo visa to, ką mes čia branginame, dažnai pagalvodavau. Suprasdavau, koki menkaverčiai yra visi tie dalykai, dėl kurių mes kartais naktimis nemiegame. Žmogaus gyvenimas — akimirksnis. Tad ar verta prie jo per daug pririšti savo širdį, kuri trokšta meilės, bet amžinos? Užtat ir ateidavo man mintis stoti į vienuolyną. Bet pagalvojus, lyg išgirsdavau savo sieloje balsą: "Ne, jis ne tau." Ir dabar dar nežinau, ką pasirinksiu.

Parbėgus namo, atsiguliau ant sofos ir paskendau svajonėse. Ausyse vis tebeskambėjo gimnazijos kapeliono žodžiai: "Jūs šiandien išeinatė į gyvenimą, į kitokį gyvenimą negu iki šiol. Jūs jau esate subrendusios ir jam pasiruošusios. Nuo dabar jūs turėsite būti daugiau savarankiškos, savo gyvenimo ateitį turėsite nuspręsti jūs pačios. Bet atsiminkite, kad gyvenimas nėra vaikiškas žaidimas, nėra lengvas peteliškės skrajojimas. Gyvenimas yra svarbus uždavinys, gyvenimas yra kova, gyvenimas yra auka."

Gyvenimas yra auka... Šitas gyvenimo apibrėžimas man geriausiai patinka. Aš taip norėčiau aukotis. Aukotis, aukotis ir aukotis... Bet kam?

liepos 25 d., sekmadienis

Baigus gimnaziją, tuoj išvažiavau atostogų. Dar ir dabar tebeatostogauju. Čia taip linksma, kad net neturėjau laiko iki šios dienos pažvelgti į savo dienoraštį. Šį vakarą aš jį atsiverčiau, nežinau, ar norėdama išsklaidyti ar sukaupti savo mintis. Man tiesiog keista, kad visą pasku-

tinį mėnesi man nė į galvą neatėjo trupučiuką giliau pažvelgti į savo sielą. Buvau tokia nerūpestinga. Maudymasis, plaukiojimas laiveliais, tenisas ir linksmos lietuviškos dainos tyliais vakarais mane tartum privertė užmiršti save. Ir džiaugiuosi tuo, nes išsiblaščiau, pailsėjau ir, kaip sako mama, tapau linksmesnė, nes pirmiau buvau per daug linkusi į melancholiją, į svajones, kartais gyvendavau lyg ne šioje žemėje.

Ir kas mane privertė šiandien vėl susimąstyti? Be abejo, Stasys. Kai grįžome išsimaudę, buvo trupučiuką vėsu.

— Gal nori sušilti? — pasiūlė Stasys, — einam pažaisiti tenisą.

Šiandien jis žaidė ypatingai gerai. Kai servuodavo, vos pamatydavau sviedinuką. Man patiko, bet po dviejų setų pavargau. Trupučiuką susikapryzinus atsėdau ant suoliuko.

— Ar daugiau nežaisim? — paklausė Stasys.

— Ar gražu taip varginti mergaitę?

— jam išmėtinėjau, — negalėjai servuoti trupučiuką lėčiau? Žinau, kad esi čempionas, kam dar rodytis?

— Keistas tipas tu esi. Rūta, argi norėtum, kad su tavim žaisčiau, kaip su mažu vaiku? Nebijok smarkių servų, juk kai kuriuos jau paimi, tokiu būdu padarysi didesnę pažangą. Žinai, turi išmokti nugalėti sunkenybes. Teniso aikštė tam gali būti gera mokykla.

Jis atsėdė šalia, ir pradėjome kalbėti iškart apie tenisą, paskui apie tas "gyvenimo sunkenybes". Tik dabar aš jį pradėjau pažinti. Taip dažnai drauge žaidėm, dainavom, maudėmės, bet tik dabar daugiau galėjau įsigilinti į jo sielą. Jį laikiau linksmu berniuku ir tiek. Kartais jis net atrodė nerūpestingas, paviršutiniškas, mėgstąs savo smailu liežuvė-

liu ir įgnybti, bet tik dabar pamaciau, kad jo tikrai rimto esama. Aš daugiausia tylėjau, kalbėjo jis. Kalbėjo ir kalbėjo apie įvairiausius dalykus, kartais nervingai pažvelgdamas į laikrodėlį, lyg bijodamas, kad jam pritruks laiko man viską išpasakoti. Negalėjau suprasti, dėl ko jis šiandien tiek kalba ir apie tokius rimtus dalykus. Kalbėjo jis apie gyvenimo prasmę, apie neramią žmogaus širdį, nieku nepatenkintą, trokštančią visuomet aukštesnių idealų. Kartais aš norėdavau pasukti kalbą kita kryptimi ir jį pertraukdavau kokia nors juokinga pastaba. Visuomet jis greitai rasdavo tinkamą sąmojingą atsakymą ir tęsdavo savo temą toliau.

Jau pradėjo temti. Pasižiūrėjau į laikrodėlį ir aš. Jis nutilo. Lyg norėjo ką nors sakyti, bet vėl susilaikė.

— Tikrai puikus šiandien vakaras,

— nežinodama ką sakyti, pratariau.

— Taip, tikrai puikus, bet man jis paskutinis prie šio ežero... Ši teniso partija buvo taip pat paskutinė...

— Ką tu tuo nori pasakyti? — ne-suprasdama paklausiau.

— Žinai ką, Rūta, šiandien baigiasi mano atostogos, rytoj išvažiuoju. Pirmiau to niekam nesakiau, laukiau šio vakaro, paskutinio vakaro. Rytoj turiu išvažiuoti, ir gal greitai nesi-matysim. Važiuoju į seminariją.

— Į kunigų?

— Taip.

Nutilau aš, nutilo jis, ir taip valandėlę tylėdami sėdėjom. Paskui jis tyliai pradėjo:

— Žinai, ilgai galvojau, bet supratau, kad gyvenimas yra auka. Kiekvienas žmogus, nori ar nenori, turi kam nors aukotis. Kartais jis aukojasi tam, kam visai neverta. Man atrodo, kad mano auka turės prasmę ir vertę.

A. Gulbinsko nuotr.

Clevelando "Atžalynas" Čikagoje.

Jis nutilo. Aš norėjau ką nors sakyti, bet žodžiai sustojo gerklėje. Sukandau dantis ir šiaip taip pajėgiau ištarti:

— Jau man laikas eiti. Sudie, Stasiau. Rytoj dar pasimatysim.

— Taip, dar pasimatysim, — jis ištare labai susijaudinęs, ir aš parbėgau namo.

Įbėgus į savo kambariuką, kritau kniūbščia ant lovos ir paleidau "stygą". Verkiau, verkiau, kad net visa pagalvė sušlapo. Įėjus mamai, tuoj pasakiau netikėtą naujieną, bet ji nenustebo.

— Ko daugiau buvo galima laukti iš tokio rimto berniuko, — ji ramiai pasakė.

— Bet dėl ko, mama, tokių rimtų berniukų taip maža, ir tie patys važiuoja į seminariją? — šluostydama ašaras, paklausiau.

— Dėl to, Rūtele, ir važiuoja, kad rimti.

Tai pasakius, mama nuėjo į virtuvę ruošti vakarienės, o aš išsiėmiau savo dienoraštį ir pažvelgiau į paskutinius ten parašytus žodžius: "Gyvenimas yra auka". Tai buvo mūsų gimnazijos kapeliono žodžiai. Šį vakarą juos ištare ir Stasys. Juk ir jis gal bus kapelionas...

rugsėjo 20 d., pirmadienis

Parėjus iš universiteto, radau laišką. Tuoj pažinau, nuo ko. Tai buvo Stasio rašysena. Greitai atplėšiau ir ryte rijau jo žodžius:

Mieloji Rūta,

Jau esu apsipažinęs su seminarijos gyvenimu. Jis man labai lengvas ir malonus. Maniau, kad bus sunkiau. Kai aš atsisveikinau su Tavim ir su kitais draugais bei pažįstamais, kai kurie džiaugėsi mano pasiryžimu, bet buvo ir tokių, kurie liūdnai kažkokiu pasigailėjimo žvilgsniu į mane

Lietuviška koplytėlė prie jėzuitų namų
Čikagoje.

pažiūrėdavo ir tartum norėdavo pasakyti: "Vargšas jaunuolis, matyt, nusivylė gyvenimu, gal meilė nepasisekė." Jiems buvo gaila manęs, bet man jų labiau gaila. Kiekvienas žmogus nori gyventi, nori mylėti, bet dažnai gyvenimo ir meilės ieško ne ten, kur gali rasti. Aš gyvenimu nenusivyliau, bet jo dar tik ieškau. Ieškau tokio gyvenimo, kuriuo negalima nusivilti. Noriu surasti tokią meilę, kur negali būti jokio nepasisekimo. Tikiuosi, kad čia surasiu ir vieną ir kitą. Žmogaus gyvenimas tada yra prasmingas, kai žinai, kam gyveni, žinai, kam aukojiesi. Meilė tada bus pasisekus, kai mylimoji pusė tavo meilę supras.

Gal Tau bus keista ir nesuprantama, jei aš pasakysiu, kad seminarijos gyvenimas man truputį primena mūsų praėjusias atostogas. Dienos

bėga taip nerūpestingai ir lengvai. Koki rūpesčiai galėtų būti, jeigu jau pasiekei, ko norėjai, jeigu žinai, kam gyveni, jeigu supranti, kad kiekvienas tavo užsiėmimas nėra tuščias, kad viskas daroma aiškiam tikslui? Mes čia mokomės, meldžiamės, žaidžiam ir dainuojam. Žaisdamas su draugais tenisą, kartais prisimenu ir mudviejų paskutinę partiją...

Parašyk, kaip Tau sekasi, kaip patinka universitetas, ar jau didelę pažangą tenise padarei. Dar užmiršau parašyti, kad Tave prisimenu, ne tik žaisdamas tenisą, bet ir klūpėdamas bažnyčioje Mišių metu. Sudie, lauksiu laiško.

Stasys.

Perskaičiau šį laišką du kartu ir tuoj sėdau rašyti atsakymą:

Brangusis Stasy,

Tur būt, nereikia nė minėti, kad nekartą žliumbiau, kai Tu išvažiavai. Mokslas man sekasi gerai, bet universitete žymiai daugiau darbo negu gimnazijoje. Kartais pusiaunakty užmiegu prie knygų, ir mama mane apsnūdusią nutempia į lovą. Kaip aš Tau pavydžiu, Stasy. Tu sakai, kad kiekvienas Tavo veiksmas turi prasmę, Tu žinai, kam dirbi ir kam gyveni, žinai, kam aukojiesi. Veikti, dirbti ir aukotis tenka taip pat ir man, bet ar aš žinau, kam visa tai? Kad užsitikrinčiau ateitį? Bet ji man taip miglota.

Aną naktį sapnavau Tave. Buvo me teniso aikštėje. Paskui ta aikštė lyg pavirto į bažnyčią. Tu stovėjai prie altoriaus ir atsisukai sakyti "Dominus vobiscum", bet vietoj to, pasakei: "Rūta, gyvenimas yra auka!" Man pasidarė taip gera, ir pabudau. Pabudus ilgai galvojau apie Tave, galvojau ir apie save. Dar aš vis nežinau, kokia kryptimi mano gyveni-

mas pasuks. Tik žinau, kad gyvenimas yra auka. Taip sakei Tu, taip ir kapelionas kalbėjo. Kiekvienas žmogus turi aukotis, bet ne kiekvienas žino, kam ta auka. Aš noriu aukotis taip, kad mano auka skleistų meilę tarp žmonių. Aš noriu mylėti, bet ar surasiu tą, kurs mano meilę supras?

Taip bijau beprasmės aukos, taip mane baugina nepasisekusi meilė.

Pasimelsk, Stasy, kad aš lengviau surasčiau save, kad man aiškiau nušvistų gyvenimo kelias, kad surasčiau, kam verta aukotis ir kas mano meilę supras.
Tavo Rūta

MANDAGUMO TAISYKLĖS PRIE STALO

Kartą ūkininkas kažkokiu reikalu atėjęs į kleboniją. Klebonas jį pakvietė į valgomąjį ir pasiūlė vaišintis. Ant stalo buvo duonos, sviesto, mėsos ir gražus tortas. Kaimietis, pamatęs tortą, atsiplovęs paragavo, ir jam labai patiko. Taigi, jis piovė vieną gabalą po kito ir valgė. Kai jau torto buvo maža belikė ir kiti sėdėję prie stalo jo dar nebuvo ragavę, šeimininkė kreipėsi į ūkininką sakydama, kad gal ko nors kito pamėgintų: mėsos, sviesto. Bet kaimietis jai ramiai atsakė: "Mano jau tokia mada — kuo pradedu, tuo ir pabaigiu."

Kitas kaimietis vestuvėse tiek cukraus į arbatą dėjo, kad net per kraštus pradėjo arbata tekėti. Mažas berniukas, tai pamatęs, jam sako: "Ar jūs, dėde ir namie tiek cukraus į arbatą dedate?" — "Namie, kaip namie", atsako kaimietis, "bet kartą į svečius atėjęs, turi žmogumi pasirodyti."

Tai yra anekdotai, bet panašių dalykų prie stalo pasitaiko ne taip jau retai ir ne tik tarp kaimiečių. Rusų priežodis sako: "Pagal rūbą žmogų sutinkame ir pagal jo protą jį palydime." Tai reiškia, kad iš rūbo spren-

džiame, kaip tą žmogų sutikti, kaip su juo elgtis, o paskui, su juo pasikalbėti, mes žinome, ko jis vertas, kokio aukštumo yra jo asmenybė. Kiek apie žmogų galime spręsti iš jo rūbo ir iš kalbos, beveik tiek pat galime spręsti ir iš to, kaip jis užsilaiško prie stalo: ar jis yra kuklus, santūrus, susivaldąs, ar priešingai: nesusivaldąs, egoistas, kurs tik medžioja skanesnius kąsnelius, jokio dėmesio nekreipdamas į kitus.

Dar daugelis, tur būt, atsimena pirmąsias tėvų mandagumo pamokas: "Valgyk ramiai, nečiaupsėk lūpomis, nekalbėk, kai burnoje turi maisto, nekišk į burną pirštų." Bet yra ir daugiau taisyklių, kurių žmogus turi laikytis tame veiksmo, kuris mums yra bendras su gyvuliais, jeigu jis nori pakilti aukščiau už gyvulius ir elgtis, kaip žmogus. Bendrai, reikia stengtis valgant kelti kaip galima mažiau triukšmo lūpomis, dantimis, peiliais ir šakutėmis. Reikia visuomet atsižvelgti į savo kaimynus, drauge sėdinčius prie stalo.

Kai šeimininkė svečius pakviečia į valgomąjį paprastai vyrai ir moterys eina poromis: moteris eina truputį pirma vyro, ypač jei ankštas

praėjimas; vyriškas patraukia moteriškai kėdę, o po to pats atsisėda. Sėdint nelaikyti toli nuo stalo kėdės, nes tai ir pačiam nepatogu ir praeinantiems kliudoma. Atsisėdus tuoj imama servietėlė ir patiesiama ant kelių (kiti ją palieka sulankstytą gulėti ant stalo). Pavalgius, servietėlės nereikia sulankstyti, bet palikti ant stalo šalia lėkštės. Servietėlė yra tam, kad apsisaugotum rūbus nuo netyčia nukrintančių valgio trupinių ar gėrimo lašelių ir kad galėtum nusišluostyti lūpas.

Sėdint negalima dėti alkūnių ant stalo, jos turi būti laisvos kaip galima arčiau prie paties žmogaus šonų. Amerikoje leidžiama moterims dėti alkūnes ant stalo, mat, jų rankos yra mažesnės ir elegantiškesnės, todėl gal ir neatrodo taip gremėzdiškai, jeigu jas ir ant stalo uždėsi.

Mokėjimas gerai valdyti pirštus yra didelis menas. Laikant šaukštą, peilį ar šakutę, nereikia per daug sulenkti visų pirštų, kad nebūtum panašus į šimpanzę, kuri bet kurį daiktą labai tvirtai suspaudus laiko, kad kas nors neatimtų. Kokius valgius galima imti pirštais be šakutės? Duona ir visokios bandelės (bulkutės) imama tik pirštais, atsilaužiant gabaliuką, užsitępant sviesto ir dedant į burną. Kai kurie sako, kad pirštais galima imti ir viščiukų kojeles ar kitos rūšies mėsą su kaulais, bet to nepatartina daryti, nebent piknikuose. Reikia vengti pirštais imti bet kokį valgį, nuo kurio pirštai susitepa ir susitaikuoja. Pirštais galima imti alyvų uogas, ridikėlius ir kitas panašias daržoves, tik stengtis neliesti likusių, kurias kiti ims. Kai kuriose šalyse pirštais neima apelsinų, persikų, aprikosų, bet valgo su peiliu ir šakute.

Vengti kišti pirštus į burną. Jei kar-

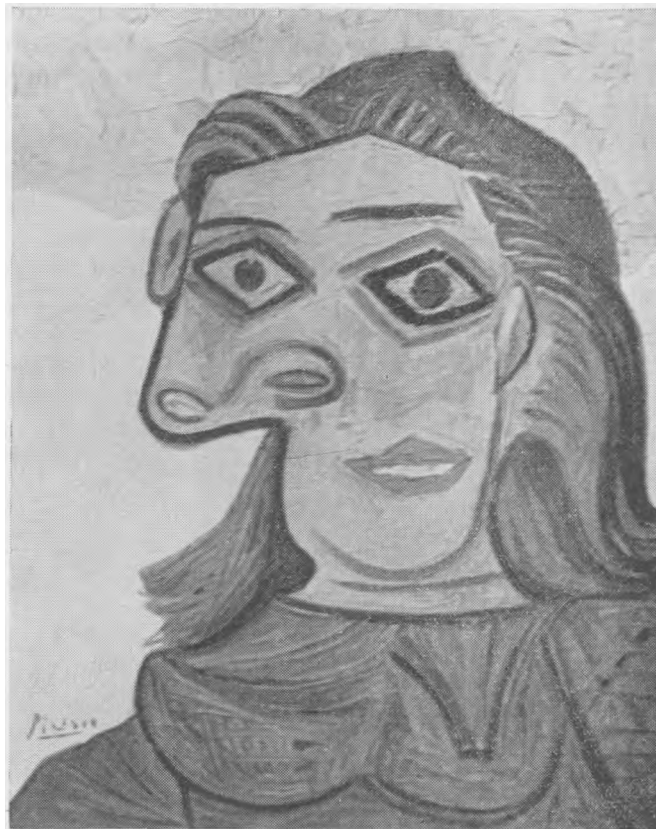
tais būtinai reikia ką nors išimti, pvz., įstrigusį žuvies kaulą, reikia burną prisidengti servietėle. Savo burnos vidų gali rodyti tik gydytojui, kai esi jo kabinete. Valgant vyšnius ar kitokius vaisius su kauliukais, kauliukų negalima tiesiai spiauti į lėkštę. Reikia juos pirma paimti į gražiai sugniaužtą saują ir paskui įdėti į lėkštę. Valgant kompotą, kuriame yra vaisių kauliukų, kauliukai pirma iš burnos dedami į šaukštą, o paskui į lėkštę.

Valgant sriubą, negalima pūsti, jeigu ji yra karšta. Norint atvėsinti, galima tik šaukštu ją pajudinti ir pamaišyti. Bet prityrusios šeimininkės neduoda į stalą per daug karštos sriubos, kuria svečiai gali išsideginti burną. Semiant sriubą šaukštu, reikia semti, traukiant šaukštą ne į save, bet nuo savęs. Baigiant valgyti, paprastai nereikia versti į šoną lėkštės, kad būtų galima geriau viską išbaigti, bet jeigu verčiama, tai taip pat ne į save, bet nuo savęs. Galima srėbti sriubą arba iš šaukšto galo arba iš šono. Geriau ir gražiau atrodo, jeigu srėbsi trupučiuką iš šono, bet ne iš paties galo. Nereikia sriubos iš šaukšto srėbti, bet ją pilti į burną. Garsus siurbimas ko nors iš šaukšto ar iš stiklo yra neišauklėjimo pažymys. Pavalgius, šaukštą reikia palikti lėkštėje taip, kad jo kotas eitų lygiagrečiai su stalo kraštu.

Reikia žinoti, kas valgoma tik šakute, o kam reikia ir peilio. Be peilio tik šakute valgomi įvairių rūšių blynai, kugelis, cepelinai, kiaušiniene. Pirmiau buvo draudžiama vartoti peilį, valgant salotus, bet dabar jau leidžiama, jeigu reikia. Niekados negalima ko nors dėti į burną su peiliu.

Nors dabar jau ne visur laikomasi, bet būtų gera laikytis tos taisyklės,

P. Picasso: M O T E R S
G A L V A . Moterys, ne-
išsigąskit ir neįsižeiskit—
tai yra tik modernusis
menas...

kad tai, kas imama iš bendro indo ar lėkštės, pvz., sviestas, medus, uogienė, nebūtų dedama tiesiog ant duonos, bet iškart į savo lėkštę, o paskui ant duonos. Pavalgius, nereikia stumti lėkštės nuo savęs, bet palikti toje pačioje vietoje, kol ateis ir paims tie asmenys, kurie prie stalo patarnauja. Peilis ir šakutė pavalgus turi likti lėkštėje. Peilis turi būti ašmenimis nukreiptas į valgytoją, o kotu į dešinę. Šakutė, užriestu galu į viršų, turi būti šalia peilio, arčiau prie valgytojo.

Kiaušiniai yra įvairiai valgomi. Priklauso taip pat ir nuo to, ar jie kietai ar minkštai išvirti. Vokiečiai paprastai peiliu nukerta kiaušinio galą ir paskui valgo su šaukščiuku. Anglai su šaukščiuku apmuša aplinkui

ir paskui nuvožia galą kiaušinio. Amerikiečiai muša ir plaka kiaušinį į specialų puoduką. Visi šitie būdai yra leistini. Nėra taip lengva mokėti valgyti minkštai virtus kiaušinius, neišliejant ir nepaliekant žymių ant veido ar ant stalo.

Seniau etiketas reikalaudavo nesuvalgyti visko, bet palikti kiek maisto savo lėkštėje. Dabar sakoma, kad yra mandagiau nepalikti, išskiriant nevalgomus daiktus: ašakas, kauliukus. Jeigu valgyje randi kokį nors nepageidaujamą daiktą ar gyvūnėlį, reikia stengtis taip pasielgti, kad niekas, ypač šeiminkė, to nepastebėtų. Jei pastebės, šeiminkė tai bus didelis nemalonumas.

Kada reikia prašyti kaimyno patarnavimo, o kada pačiam reikiamus

dalykus pasiimti? Paprastai nereikia varginti ir trukdyti kaimynų nuolatiniais prašymais patarnauti ir ką nors paduoti. Jeigu visi svečiai nesirūpins tik savimi, bet ir kitais, tai nereikės daug prašyti. Bet jeigu ko nors tikrai trūksta ir kaimynas nepastebi, reikia paprašyti. Kaimynui bus dar didesnis nemalonumas, jei po ilgo laiko jis pastebės, kad tau ko nors trūko ir jis nepasiūlė. Ką galima patogiai pasiimti pačiam, nereikia prašyti kitų, bet būtų labai nemandagu toli siekti pro kitus arba atsistoti ir eiti pasiimti. Šiuo atveju reikia paprašyti, kad kaimynas tau norimą daiktą paduotų.

Jeigu yra ant stalo kokių nors gėrimų, galima juos vartoti protarpiais. Kavos gėrimas po valgių yra labai paplitęs paprotys, nors specialistai sako, kad tai nepadeda virškinimui. Kavos ir kitų panašių dalykų nereikia niekam per daug siūlyti, nes kai kurių sveikatai tokie dalykai kenkia. Valgių metu rūkyti yra labai nemandagu. Kai kas sako, kad galima rūkyti, jei šeiminkė leidžia, bet tai yra tuščias aiškinimasis. Jei šeiminkės prašysi, jai nebus patogų duoti neigiamą atsakymą. Taip pat ir kaimynai gal sakys, kad neturi nieko prieš tavo rūkymą, bet vis dėlto gal jiems bus labai nemalonu kartu su valgiu ryti ir tavo dūmus. Galima rūkyti tik pavalgius. Kai kas mano, kad rūkymas padeda virškinimui, bet tai netiesa. Gal gali padėti tik psichologiškai, jeigu tu įsivaizduoji, kad padeda.

Čia paminėjome tik vieną kitą taisyklę, bet jų yra prirašytos ištisos knygos. Būtų naudinga, ypač jauniui, kokią nors etiketo knygą paskaityti. Bendrai, jeigu svečiuose kartais nežinai, kaip kokį nors retesni valgį valgyti, palauk ir pažiūrėk, kaip elgsis kiti. O jeigu tau reikia

pradėti, tai pasiklausk šeiminkės, kaip reikia valgyti. Ji tuo bus labai patenkinta, kad pagamino tokių valgių, jog net svečiai nežino, kaip reikia juos valgyti. Visos etiketo taisyklės tarnauja tam, kad mokėtum visuomet ir visur taip elgtis, kad savo elgesiu kitų neižeistum, bet jiems padarytum malonumo.

J. Venckus, S. J.

L A I M Ė

Ipolitas mylėjo savo seserį Julę: ji buvo jauna, graži ir mokyta. Ne vienas iš bendraklasių prie jo taikėsi, norėdami susipažinti su ta juoda-plauke mergina, kuri švaistėsi po universitetą ir smagiai juokėsi, primerkusi akis. Bet šalia meilės buvo ir truputėlis pavydo, kuris su laiku pradėjo augti ir didėti. Julė buvo graži ir gabi, todėl visi ją tuojau pastebėdavo ir pradėdavo girti. Ipolitas buvo stambus, lėto būdo, nešiojo akinius ir nemokėjo šokti, todėl nenustabu, kad mergaičių tarpe jis nebuvo populiarus.

Dar nebaigusi universiteto, Julė ištekėjo. Jos vyras, žymus daktaras, turėjo gerą vietą naujoje ligoninėje, ir visa šeima negalėjo atsidžiaugti dukters laime. Tik Ipolitas jautėsi vienas ir užmirštas. Bet likimas kiekvienam nors truputėlį laimės duoda, ir jis pats nepajuto, kai mėlynakė mergaitė užvaldė jo širdį.

Kai senieji tėvai didžiudavosi savo gražia dukterimi ir jos daktaru vyru, jie retai teprismindavo savo sūnų, kurio žmona tebuvo tik gimnaziją baigusi ir neturėjo nieko patrauklaus. Ji buvo stambi, šviesių plaukų, turėjo platų šypsnį, kurį visiems mielai parodydavo ir, nežiūrint visų madų ir tvarkingumo, toli gražu net nepanašėjo į įdomiąją Ju-

lę. Tai buvo paprasta mergina, ir, tik plaunant baltinius ar nukasant žiemos metu sniegą, senieji tėvai teprišimindavo Ipolito žmoną ir kviesdavo į pagalbą.

Praslinko penkeri metai. Julė ir daktaras ruošėsi skyryboms. "Jis nenori vaikų..." — ašarojo Julė mamai ant peties, — "jis nori, kad aš būčiau jauna visą laiką ir kad jis galėtų manimi ir toliau didžiutis kaip molinė lėlė..." Jų puikūs namai turtuolių rajone stovėjo niūrūs ir vieniši, tik karts-nuo-karto prasidarydavo plačios durys ir išėjęs vyras sėsdavo į naują kadiliaką ir nuvažiuodavo gatvė. O kai rudenį nukrisdavo lapai ir šaltas vėjas šnarėdavo tuščiomis medžių šakomis, Julė bailiai užsidarydavo langus ir užleisdavo užuolaidas. Jos dienos buvo ilgos ir nuobodžios, kurias ji praleisdavo, bevartydama žurnalus ir pirkdama naujas sukneles. Bet gyvenimas buvo jau atsibodęs, ir skyrybos tebuvo vienintelė išeitis iš kasdieninių bėrimų ir betikslų ginčų.

Ipolito šeimoje atsirado du įpėdiniai, kurie mažais žingsniukais laskė po tris siaurus kambariukus ir smagiai šūkavo: "Mes Lietuvos kaleivukai, ūkai, ūkai, kaleivukai..!" Kai žiemos metu sniegas uždengdavo žemę ir užpustydavo duris, pro uždarų langelių plyšius atplaukdavo smagus juokas ir skambi daina. O pavasarį, žiedams užpylus sodą ir išsiskleidus alyvoms, mažame kiemelyje krykštaudavo du geltonplaukiai, gaudydami drugius ir jodinėdami ant medinių žirgų. Pravėręs langą, Ipolitas žiūrėdavo į savo sūnus ir gėles belaistančią žmoną ir dėkodavo Dievui už tą dieną, kada sutiko šią ištikimą merginą, kurios akyse jis buvo gerbiamas, mylimas ir nepamainomas.

KĄ REIŠKIA "PEACEFUL COEXISTENCE?"

Jau kuris laikas ne vienas tarptautinės politikos šulas kalba apie peaceful coexistence — "gyvuok ir leisk gyventi" principą. Nedvejojame principo gražumu. Bet ką jis, iš tikrųjų, reiškia santykiuose su imperijalistiniu bolševizmu?

Pirmiausia, jis reiškia, kad Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos, Čekoslovakijos, Bulgarijos ir Rumunijos okupavimo siūloma nebelaikyti laisvųjų tautų pavergimu, bet indiferentišku kelių valstybinių teritorijų persigrupavimu.

Jis reiškia, kad milijonai koncentracijos stovyklose turi būti patenkinti savo dalia ir nustoti svajoję apie bolševizmo žlugimą, nes niekas piršto nepajudins jiems išlaisvinti.

Jis reiškia, kad praėjusį birželį Eisenhower ir Churchill iškilmingai pareiškė niekada nepripažinsią laisvųjų tautų pavergimo ir neprisidėsia prie jokio tautos pavergiančio pakto, o po kelių dienų 12 milijonų žmonių Indokinijoje buvo parduoti komunistams.

Šis nekaltai skambąs šūkis reiškia, kad Vakarai nė nebandys paro-

Ir tik po penketo metų jis tesuprato, kad tikroji laimė nėra pasididžiavime, grožyje ar turte, bet slepiasi nuolankume, pasiaukojime ir meilėje.

Raganėlė

dyti bet kokios iniciatyvos, o tą vaidmenį paliks komunistams. Jis reiškia, kad Vakarai, vengdami karo, darys nuolaidas, kurios stiprins komunistinių bloką pasaulyje.

Jis reiškia, kad prekyba su komunistiniais kraštais nemažės, bet didės, ir strateginių medžiagų, kurių negalima parduoti komunistams, sąrašas netrumpės, bet ilgės.

Jis reiškia, kad užuot bandžius atversti keliolika žmonių Kremliuje, stengiamasi atversti keli šimtai milijonų nekaltų aukų už Geležinės Sienos. Ir galiausiai, peaceful coexistence reiškia, kad milijonams laisvės ištroškusių žmonių atimama paskutinė viltis sulaukti nepriklausomybės ir laisvos ateities.

PROTESTANTAI EVANSTONE

"Pasaulio Bažnyčių Susirinkimas nėra suvienyta Bažnyčia," paaiškino Dr. W. A. Visser T'Hooft, generalinis sekretorius, prieš pat protestantų suvažiavimą Evanstone. Tą suvažiavimas, atrodo, įrodė be didelių sunkenybių. Eivind Berggrav, Norvegijos liuteronų primatas, rašė: "Pasaulio Bažnyčių Susirinkimas susideda iš Bažnyčių, kurios, pagal Šv. Raštą, išpažįsta Kristų esant Dievą ir Išganytoją." Krikščionims toks pareiškimas neturėtų atrodyti sunkiai priimtinas, bet Bažnyčių delegatai nesutarė.

"Kristus — Pasaulio Viltis", buvo Susirinkimo pagrindinė tema, bet nepavyko susitarti, ką tai reiškia. Vyskupas Yngve Brilioth, Uppsala, Švedija, Rev. Georges Florovsky, St. Vladimir's Seminary, New York City, Bernard M. Loomer, religijos filosofijos profesorius, University of Chicago, ir Lesslie Newbigin, Madura ir

Ramnad vyskupas. Pietų Indijos Bažnyčia, — visi jie dalyvavo NBC radijo diskusijoje ta pačia tema, bet patiekė eilę nesutariančių nuomonių.

Susirinkime nebuvo jokio vargo susitarti dėl bendrinių sąvokų, k. a., pasaulio brolybė, laisvė, taika, teisingumas. Bet kai buvo prieita prie dogmatinių klausimų, vienas iš delegatų pastebėjo: Sunku tikėtis, kad protestantai kada nors pasiektų tokios vienybės, kokia nuo seno pasižymi Romos Katalikų Bažnyčia."

Tos protestantų grupės, kurių dogmatinis credo yra trumpiausias ir liberališkiausias, parodė daugiausia noro bendradarbiauti ir vienytis. Grupės, kurioms Paskutinė Vakarinė yra tik prisiminimo ceremonija, be aukos ir sakramentinio charakterio, kvietė visus Susirinkimo delegatus dalyvauti šioje ceremonijoje. Bet Liuteronai ir kitos daugiau ortodoksinės grupės į kaimynų pareikštą norą dalyvauti jų Komunijoje atsakė trumpu, bet griežtu "ne".

Graikų ortodoksai Susirinkime jaučėsi, atrodo, nemaloniausiai. Teologinėse diskusijose jie tvirtčiausiai laikėsi savo dogmatinio credo ir nesileido į jokių kompromisus.

ISTORINIS SPRENDIMAS

Aukščiausiasis Amerikos Teismas praėjusią vasarą nusprendė panaikinti rasių segregaciją viešose (valstybinėse.) Amerikos mokyklose, atidarydamas duris negrams į gimnazijas, kolegijas ir universitetus, kurie anksčiau spalvotų studentų neįsileisdavo.

Nesunku numanyti, kad ir šis sprendimas, kaip Lincoln vergijos panaikinimo dekretas, susidurs su

didelėmis sunkenybėmis, pikta valia, gal net smurtu ir kraujo praliejimu, kol jis bus įvykdytas visose Jungtinėse Valstybėse.

Viena proga prezidentas Eisenhower yra išsireiškęs: "Šiame krašte neturėtų būti antros klasės piliečių." Kas gi padaryta segregacijos kryptimi, valdant respublikonams? Štai eilė faktų.

Baltuosiuose Rūmuose negrai būdavo samdomi tik fiziniam darbui. Pirmą kartą Rūmų istorijoje Eisenhower paskyrė negrę Lois Lippman sekretore. Svarbiose federalinės valdžios vietose 47 vietos teko negrams, 27 gi iš tų vietų niekada nėra buvusios užimtos negrų.

1948 metais prezidentas Truman buvo įsakęs panaikinti segregaciją Amerikos kariuomenėje. Eisenhower rado 40 stambesnių negrų vienetų. Laivynas priimdavo negrus tik juodam darbui, šiandien kariuomenėje nebėra nė vieno negrų vieneto. Dvidešimt vienoje kariuomenės bazėje dar tebebuvo laikomasi segregacijos mokyklose karių vaikams. To jau nebėra. Visoje kariuomenėje, net Pietuose, po vienos nakties, kariuomenės valgyklose, klubuose, baruose ir poilsio kambariuose pranyko visos lentos, iš tolo skelbiančios: "Tik Baltiesiems" ir "Negrams". 47 karo veteranų ligoninėse segregacijos nebėra.

Washington'e — ramiu, bet energingu Eisenhower nusistatymu — įvesta eilė negirdėtų naujovių. Restoranai, barai ir viešbučiai panaikino segregaciją. Didžiausieji downtown kinei atidarė duris negrams. Viešose pramogų ir sporto aikštėse negrų vaikai žaidžia kartu su baltaisiais. Krautuvės ir privačios įstaigos gavo žinią, kad prezidentas nusistatęs baigti segregacijos amžių. Namų

ir Butų Departamentas nutarė statyti keturis tūkstančius butų, kurie bus atviri tiek baltiesiems, tiek negrams. 15 butų kolonijų nuėmė lentas, skelbiančias "Baltiesiems" ir "Negrams".

Reikia manyti, kad po kelių metų Amerikos sostinė kalbės apie segregaciją būtojo laiko veiksmoždžiais ir bus gyvas demokratijos pavyzdys ne tik Amerikai, bet ir visam pasauliui.

Pasaulio Bažnyčių Susirinkimas išleido manifestą, kuris charakteringas ideologiniu plokštumu ir neapibrėžtomis bendrybėmis. Sąmoningų stropumų išleista radikalus komunizmo pasmerkimas, o peaceful coexistence teorija, atrodo, palikta individualiam apsisprendimui.

Pasaulio Bažnyčių Susirinkimas Evanston'e išsiskirstė pasidalinęs. Kiekviena grupė liko prie savo credo, ir nebuvo žmogaus, kuris savo dydžiu, autoritetu ar jurisdikcija būtų galėjęs pasiūlyti priimtina protestantų susivienijimo programą. Grupės nesutarė, bet nesutarė draugiškai. "Vienybė yra labai pageidaujamas dalykas", išsireiškė Billy Graham, garsusis protestantų evangelistas, "bet mūsų karta jos nesulauks".

• Amerikos protestantai pradėjo "kanonizuoti" Albert Schweitzer, garsųjį Afrikos misijonierių ir humanitarą, dar jam gyvam esant, vadinami jį didžiausiuoju XX-jo amžiaus žmogumi. "Kanonizacija" susidurs su didelėmis sunkenybėmis, nes Schweitzer nepripažįsta Kristaus dievybės ir antrąjį Šv. Trejybės asmenį laiko tik žmogumi.

• Allan E. Sloane, paruošęs Martin Luther filmo tekstą, klausinėjamas House Committee on Un-American Activities, galų gale prisipažino prieš 10 metų priklausęs Komunistų Partijai, bet tik 16 mėnesių.

- Amerikos Presbiterijonai kaltina Kolumbijos valdžią protestantų persekiojimu. Kolumbijoje, pagal protestantų statistikas, yra 10.000 aktyvių protestantų, 50.000 rečiau praktikuojančių, ir 187 pastoriai, daugiausia užsieniečiai. Kolumbija turi 12 milijonų gyventojų.

Kolumbijos konstitucijos 53 paragrafas užtikrina sąžinės laisvę visiems. 1954 metų sausio mėnesį valdžia nutarė potvarkiu nr. 310: "Nekatalikai, tiek vietiniai, tiek užsieniečiai, negali viešai propaguoti savo tikėjimo, išskyrus savose bažnyčiose. Jie turi respektuoti krikščioniškąją dorovę, katalikų tikėjimą bei kunigus, respublikos įstatymus ir nepažeisti viešosios tvarkos."

Dexter Perkins, žinomas autoritetas Pietų Amerikos klausimais, pastebi: "Lotynų tautos, dėl giliai įaugusių psichologinių priežasčių, niekada nėra parodžiusios platesnio susidomėjimo protestantiškomis sektomis. Ir niekur (lotynų tautose) šios sektos nėra laimėjusios platesnio pritarimo. Kartais, iš tikrųjų, atrodo, kad protestantų prozelitinės pastangos žmones daugiau suerzina negu jiems padeda, kalbant apie Jungtinių Valstybių gerų santykių palaikymą su draugingomis respublikomis. Jos (protestantų sektos) nėra pasiūliusios nė vieno rimtesnio sprendimo vietinėms problemoms, ir sunku tikėti, kad jos įgytų didesnės įtakos."

- Heinrich Roos, S. J., filosofijos profesorius Kopenhagos Universitete, pakviestas Oslo Universiteto su paskaitomis, negavo leidimo įvažiuoti į Norvegiją.

Norvegijos Konstitucija, pakeista 1814 metais, antrame straipsnyje sako: "Jėzuitai ir kiti vienuolių ordinaai negali būti toleruojami." Jau daug

kartų buvo bandyta pakeisti šis straipsnis. 1951 metais prieš jį pasisakė Norvegijos vyskupų dauguma. 1952 metais Oslo vyskupas Dietrichson rašė Valstybės Departamentui: "Dabartinėse aplinkybėse nėra jokio pagrindo laikyti Jėzuitus nepageidaujamais." Jam pritarė vyskupai Schjelderup Smemo, Marthinussen, Fjellbu, Skard ir Krohn-Hansen, išskyrus vyskupą Indrebo.

1953 metais Norvegijos Parlamentas atidėjo klausimo svarstymą iki 1955 metų sausio mėnesio, atidėdamas jėzuito Roos kelionę neribotam laikui.

Bruno Markaitis, S. J.

Iš filmų pasaulio

ON THE WATERFRONT

Filmų aktorius Marlon Brando, sukūręs eilę originalių charakterių filmuose — *Streetcar Named Desire*, *Viva Zapata*, *Julius Caesar*, *The Wild One* — dabar (*On the Waterfront*) pasirodo Terry Malloy asmenyje aktoriumi, kuris nebe vaidina, bet pergyvena. Ir nesunku sutikti su kritikais, kad šis vaidmuo, greičiausiai, yra jo filmų karjeros meistriškiausias šedevras.

Filmas sukasi apie Terry Malloy, kuris, susidėjęs su laivų krovikų unijos (*Longshoremen Local 374*) bosu Johnny Friendly (*Lee J. Cobb*), tapo žmogžudiško brutalumo ir darbininkų išnaudojimo įrankiu. Veiksmas prasideda žmogžudystėje, kai Joey Doyle, pasipriešinęs unijos boso diktatūrai ir pagrasęs pranešti policijai jo šviesos bijančius darbus, nustumiamas nuo stogo į tragišką mirtį.

Kai Father Barry (Karl Malden) bando raminti nužudytojo seserį. (Eva Marie Saint) žodžiais: "Reikia laiko ir tikėjimo... Ir mane visada gali rasti bažnyčioje", ji sušunka: "Bažnyčioje? Aš noriu žinoti, kas nužudė mano brolių!" Šiuo momentu užsimezga pagrindinė veiksmo antitezė. Terry Malloy, buvęs netiesioginiu žmogžudystės įrankiu, pajunta sąžinės graužimą. Nužudyto Doyle sesuo atsisako vykti į Seserų mokyklą, nebe-matydama prasmės knygoje, kai gyvenimas skęsta neteisybėje ir smurte.

Terry Malloy draugystė su nužudytojo Doyle seserimi, Father Barry drąsios pastangos, unijos kraugeriški planai veiksmą veda į staigiai kylantį crescendo, kuris baigiasi Terry Malloy ir Johnny Friendly kruvinu konfliktu. Malloy laimi: baigiasi unijos diktatūra, ir atsидaro durys į laisvą ir saugią ateitį.

Father Barry (Karl Malden) — įspūdingas kunigas, žėruojas idealizmu, vyriškumu ir gyvenimiškumu. Johnny Friendly (Lee J. Cobb) — diktatoriškas, neskrupulingas, pinigų išalkęs unijos bosas, vaizduojamas įtikinančiai, vientisai ir gaivalingai. Doyle sesuo Edith (Eva Marie Saint) palieka šiltą įspūdį įkvepiančiu paprastumu ir gerumu. Tai Eva Marie Saint filmų debiutas.

Labai įdomi filmo fotografija, pasižyminti originaliomis ir giliai psichologinėmis vaizdo kompozicijomis. Ją palydi nuotaikinga, vietomis šiurpi, vietomis iškalbingai ekspresyvi muzika, kurią filmui parašė Leonard Bernstein. Filmą meistriškai režisavo Elia Kazan. Filmas siūlomas suaugusiems. Jis iškelia dokumentuotą faktą, kad žmogaus išnaudojimas galimas visur, kai pamirštama meilė artimui ir drąsi pareiga priešintis netei-

sybei, o žmogaus darbo pastangos nukreipiamos tik į pinigą ir asmenišką saugumą.

THE EGYPTIAN

CinemaScope filmas, charakteringas vaidmens ir veikimo vientisumu, vaizduojąs Egiptą keturioliktame amžiuje prieš Kristų, valdant XVIII-os dinastijos faraonui Akhnaton. Laikotarpis ir aplinka atkurti pagal iškaseną ir paminklus Karalių Slėnyje, kur būdavo laidojami XVIII-os dinastijos faraonai.

Filmas, pagal Mika Waltari romaną, sukasi apie Sinuhe, faraono sūnų, kuris sukilimo metu įdedamas į nendrių lopšėlį ir paleidžiamas Nilo vandenimis į nežinomą ateitį. Beveikės šeimos išgelbėtas Sinuhe išmoksta patėvio gydymo meno ir pradeda dirbti Memphis mieste. Čia jis susipažįsta su jaunu kareiviu, ir abu išgelbsti faraoną Akhnaton iš liūto nasrų dykumoje. Kareivis tampa faraono gvardijos karininku ir geidžia faraono sesers rankos. Sinuhe beprotiškai įsimyli prostitutę iš Babilono ir dėl jos pereina didžiųjų nuodėmių kankinantį kelią, ieškodamas atsakymo į žmogaus gyvenimą žemėje. Praradęs faraono palankumą, Sinuhe atsидuria tremtyje ir pagarsėja gydymo menu. Grįžęs į Egiptą, jis susiduria su ūkininkų ir vergų išbadėjusiais veidais, panika dėl besianti-nančios Hititų invazijos, kunigų ir kariškių planuojamu sąmokslu prieš taikųjį ir nerealiai religingą faraoną Akhnaton, prieš mirtį kalbantį apie vieną Dievą, kurį jis Saule vadinęs ir supratęs, kad jis bevardis.

Bet kareiviai jau žudo tikinčiuosius Saulės šventykloje, kai kunigai grįžta prie senųjų dievų. Memphis gatvėse panika ir smurtas. Sinuhe, su-

žinojęs, kad jame teka karališkasis kraujas, atsisako faraono sosto, nes manosi suradęs atsakymą žmogaus gyvenimui, ir, naujojo faraono aki-vaizdoje, drąsiai skelbia, kad karalystės ir valdovai yra iš anksto pasmerkti mirčiai, ir žmogus turi ieškoti idėjų ir vertybių, pregyvenančių ir valdovus, ir karalystes. Ištremtas Sinuhe rašo savo gyvenimo istoriją, kol mirtis ramybėje paskandina jo neramią širdį.

Edmund Purdom vientisas ir įspūdingas Sinuhe vaidmenyje. Peter Ustinov labai įvairus, kaip išradingasis Sinuhe tarnas. Įdomiai intryguojanti Bella Darvi, vaidinanti Babilono prostitutę. Michael Wilding pažymėtinas faraono Akhnaton asmenyje. Jean Simmons patraukli ir simpatiška, bet Gene Tierney ir Victor Mature pereina filmą, geisdami ir nesulaukdami progos rimčiau pasireikšti.

Muzikai trūksta ryškesnio orientalinio kolorito. Mažoka vaizdų iš Nilo Krašto, bet Hollywood'o Egiptas atrodo gana autentiškas.

REAR WINDOW

Vienas iš įdomesnių detektyvinių filmų, kur režisierius Alfred Hitchcock bando žiūrovui parodyti keleto žmonių kompaktinį gyvenimą per fotografijos aparato teleskopinį stiklą. Nors veiksmas vyksta labai ribotoje erdvėje, bet akcija auga sukrečiančiu gyvybingumu ir įtempta jėga.

Filmas, vaizduodamas net intymesnius gyvenimo momentus, parodo daug psichologijos ir daug skonio. Sunkiausiąjį filmo vaidmenį, kuris aktorių pririša prie invalido kėdės visu veiksmo metu, James Stewart suvaidina meistriškai.

Bruno Markaitis, S. J.

CROSSED SWORDS

Šis filmas, pagamintas Italijoje "Viva Films" ir išleistas "United Artists", išsiskiria iš kitų retai gražiais vaizdais ir jų spalvingumu. Jack Cardiff, kuris rūpinosi spalvų suderinimu, yra žinomas jau nuo 1947 m., kai jis gavo "Oscar" už filmą "Juodasis Narcyzas". Jis taip pat prižiūrėjo ir filmą "Raudonieji Batukai".

Šiaip filmas neturi jokios gilesnės minties. Jis atvaizduoja viduramžių herojų, kuris dėl moters nugali bet kokį skaičių ginkluotų priešų visai be jokio ginklo rankoje. Jaunoji mergina, pasižyminti grožiu ir tuštybe, stengiasi prisivilioti vyrą. Nors jaunas didvyris ir ginasi nuo vedybinių "pančių", bet mergaitei pavyksta savo grožiu ir moterišku gudrumu laimėti jo meilę, kaip ir visuose panašiuose filmuose. Pagrindiniai artistai: Errol Flynn ir italų gražuolė Gina Lollobrigida. Jie vaidina gerai, bet tuščias turinys nepalieka jokio įspūdžio.

SABRINA

Šis veikaliukas pirmiau buvo vaidinamas scenoje. Didelis pasisekimas sukėlė norą perkelti vaidinimą į filmą, kurs yra pigus ir visiems prieinamas. Pagrindinis vaidmuo tenka pašnekesiams, kurie yra labai įdomūs ir įvairūs. Turinys paprastas, bet gana malonus: jauna mergina įsimyli turtingos šeimos sūnų, kurs ja visai nesidomi. Dveji metai, kai juodu gyveno atskirai, viską pakeičia. Ji tampa graži ir patraukli mergina. Savo grožiu sužavi ir jį. Vaidyba graži. Ypač Humprey Bogart ir Walter Hampden labai laisvai švaistosi įdomiais posakiais. Audrey Hepburn, kaip visuomet, labai įdomi savo asmenybe. Filmą vertas pažūrėti. R.

KAS SKAITO "EGLUTĘ", – TAM ŠVIEČIA ŽVAKUTĖ...

"Niekas, uždegęs žiburį, neapvožia jo indu ir nededa po guoliu, bet stato į žibintuvą, kad įeinantieji matytų šviesą" (Luk. 8, 16).

Nei viena išsimokslinusi asmenybė, kurios profesijos ji bebūtų, neaplenkė pereinamojo vaikystės amžiaus, kada buvo nuo pirmųjų pažintų išpūdžių renkamos žinios, lyg bite-lės renkamas medus.

Tie žinių šaltiniai buvo įvairūs. Mes šiandien girdime pasakojant, kaip Lietuvoje motina prie ratelio – "Vargo Mokykloje" mokė vaikučius savos kalbos iš elementoriaus; mes girdime pasakojant ir skaitome istorijos lapus, kaip knygnešiai, nevengdami Sibiro tremties ir kalėjimų bei mirties, nešė tą lietuvišką spaudą, kad suteiktų šaltinį žinių ir mažiems ir suaugusiems. Vaikas, išėjęs į mokyklą, ten semiasi žinių iš mokytojo girdimo žodžio ir jam patiektos knygos.

Kada vaikas pradeda ir lanko ketletą pirmųjų metų mokyklą, tada jis nuolat veržiasi ir pageidauja žinių iš šalies papildomų taip kaip ir aukštesnių mokslų studentas. Vaikas nori daug žinoti, nori būti gudresnis už kitus, norima išeiti iš nežinystės tamsos.

Čia ir tenka susirūpinti tomis pirmomis vaikų žiniomis, kad jos būtų patiektos pačios rinktiniausios ir padoringos. Reikalinga vaikui susidaryti supratimą ir pažinimą visų daiktų Kūrėjo, įsigyti artimo meilės jausmą, o ypatingai – pažinti save, iš kur yra kilęs pats, jo tėvai, protėviai... Šias, ir panašias žinias, kaip tik ir teikia vaikų pasaulio žurnalas "Eglutė".

Šiandieninis "Eglutės" tiražas, palyginus bendrą lietuvių mokinių skaičių, vien tik Amerikoje, yra per-

mažas. Kodėl? – Sakyčiau, priežastys yra kelios- Viena iš jų – neišgarsinimas, neišreklamavimas. Garsinti reikėtų, ne vien spaudoje ją recenzuojant, bet kiekvienas tėvas savo namuose turėtų prenumeruoti ir "Eglutę" recenzuoti prie šeimos stalo, girdint vaikams.

"Eglutė" ir yra tas už mokyklos suolo žinių šaltinis, kurio ieško kiekvienas gudresnis mokinys. "Eglutė" toks naudingas žurnaliukas, kad tiesiog negalima rasti žodžių tos naudos apibūdinimui.

Čia reikėtų, kad tėvai ir mokytojai tą reikalą savo vaikams perstatytų tinkamą šviesoj.

"Eglutėje" rasi gražiausių pasakų, eilėraščių, straipsnelių, žinių, o kas svarbiausia – "Eglutė" turi atvirus lapus visiems norintiems reikštis su savo talentais. Tik rašyk savo išpūdžius, eiles, pasakaites, mįsles ir t.t.

Čia ir tinka tie Šv. Rašto žodžiai, kad mokinys, susipažinęs nors ir dalinai su gyvenimo išmintimi per jam įteiktas mokslo žinias, kurias jau spėjo įsigyti, neužkastų Dievo jiems duotų talentų.

Taigi, žurnalas "Eglutė" yra vienas iš šaltinių, kuris vaiką ugdo į vadus, herojus, tėvynės mylėtojus ir jos vaduotojus iš šiandieninės vergovės.

"Eglutė" metams Amerikoje \$3.00; kitur – \$3.50.

J. K.

"Eglutę" galima užsisakyti:

Immaculate Conception Convent

R. F. D. 2,

Putnam, Conn.

"LAIŠKAI LIETUVIAMS"

5541 S. Paulina St.

Chicago 36, Illinois

GAUTI ŽURNALAI

EGLUTĖ, spalio, nr. 8. Vaikų žurnalas. Kaina metams –

užsieny – \$3.50. Administracijos adresas: Immaculate
Conception Convent, R.F.D. 2, Putnam, Conn.

TĖVIŠKĖLĖ, rugpiūtis, Vaikų žurnalas. Kaina metams – \$3.

Adresas: 2313 W. 91 St., Chicago 20, 111.

ATEITIS, rugsėjis, nr. 7. Katalikiško jaunimo žurnalas. Kaina

metams – \$5. Adresas: 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21,
N. Y.

MŪSŲ VYTIS, rugsėjis - spalio, nr. 5. P.L.S S. vadų, vadovių ir

akademikų skautų-čių laikraštis. Kaina metams – \$3.

Adresas: 631 W. 54 PL, Chicago 9, 111.

SKAUTŲ AIDAS, spalio, nr. 10. Lietuvių skautų ir skaučių laik-

raštis. Kaina metams – \$3. Adresas: Box 1003, Station C,
Toronto, Ont., Canada.

AIDAI, spalio, nr. 8. Mėnesinis kultūros žurnalas. Kaina me-

tams – \$6. Adresas: 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N.Y.

ŽVAIGŽDĖ, lapkritis, nr. 11. Maldos Apaštalavimo organas.

Kaina metams – \$2, užsienyje – \$2.50. Adresas: 5541 S.
Paulina St., Chicago 36, 111.